AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SAYI : 631
23 TEMMUZ 1966
FİYATI : 125 KURUŞ

D.P. Takımı Sahneye çıkmaya hazırlanıyor

Bayar muhabirimiz Hasan Korkmazcan'la görülüyor

BAYAR KONUŞ

«BİZ DEMO

Bayar "Pek y

onuşacağım

AF B

Eski Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, geçen Pazar günkü görüşmemizde Türkiye'nin Arap memleketleriyle münasebetler konusunda: «Araplarla münasebetlerimiz tarihi bağlarımız dolayısiyle bozulmuş-

tur, yine aynı çok kuvvetli de line getirilebil

Bayar'la, ni Dr. Baz Köşkünde toplantısı yorduk

enderes, Polatka

Eski Cumhurbaşkanı,

gösteren Kayserililere

Doğan FÜRSÜN

«Ş imdi konuşmanın sırası değil... Yakında ben de konuşacağım. Benim de sözüm olacak...»

Duvarda Atatürk'le yanyana bir «resmi» vardı... İkinci resimde i-ce, parmaklıklar arasından bakıyordu..."

«Af dilememekte» yıllarca direnen ve Cumhurbaşkanı Sunay tarafından affedilen eski Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'la Çiftehavuzlardaki köşkünde bir «Af sonrası» görüşme yapıldı.

Bayar, gününü ilçe bölmesi... hatıralarını yazıyor, ... içinde geziyordu. Gazete... konuşmak istemiyordu. An... Cumhurbaşkanı gazete... kabul etmişti. Dün ... Gazetesini çok seviye... prensibimi çiğne... kabul ettiği. Hal... görüşmek

Zor

Bay

A. Menderesin kendi elyazısıyla Suzan Sözene yazdığı aşk şiirini yayınlıyoruz

Cilt: XXXVI Yıl : 13 Sayı : 631

SAHİBİ VE BAŞYAZARI :

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Okay Göçer, Babür Ardahan — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — SİNEMA: Nijat özön — DÜNYADA: T. Kemal

İstihbarat Tel: 107382

KAPAK KOMPOZİSYONU

SAN Organizasyon
Erkal Yavı

KAPAK BASKISI

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF

T.H.A. Erdoğan Çiftler

KLİŞE

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI

3 aylık	(12 nüsha)	12.50 lira
6 aylık	(23 nüsha)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLÂN ŞARTLARI

Santimi 20 Ura
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt ermiştir.

DİZİLDİĞİ YER

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER

Hürriyet Matbaası Ankara

BASILDIĞI TARİH

20.7.1966

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA - TEL : 11 89 92
P.K. 582

Kendi Aramızda

AP İktidarı, Af Meselesi gibi tamamen atıfet mahiyeti taşıyan bir meselede bile "herkesi kör, âlemi sersem" sanan bir zihniyeti devam ettirme çabası içindedir. Af Meselesinin Mecliste görüşüldüğü bir sırada, AP Grupu toplanıyor ve tasarı üzerindeki görüşlerini tespite başlıyor. Tam bu sırada bir grup AP milletvekili ve senatör, bir önerge vererek, Türk Ceza Kanununun"163/1. maddesindeki, yâni lâikliğe aykırı suçları işleyenlerin af dışı bırakılmasını talep ediyorlar. Grup birbirine giriyor. Basına verilen bültende ve kulislerde önergenin izahı yapılıyor. İyiniyetli basının bir kısmı bile meselâ Milliyet Gazetesi bu davranışa alkış tutmaktan kendini alamıyor: "Demek ki AP içinde de atatürkçü, ilerici aydınlar vardır. Öyleyse bize karada ölüm yok!."

Ancak, madalyonun öbür yüzünde yatan manzara hazindir. Önergecilerin "körler diyarında şaşı kral" pozunda ortaya attıkları teklif, 163. Maddenin sadece 1. fıkrasına giren suçları af dışı bırakma amacını gütmektedir. Bu 1. fıkra ise, lâiklik ilkesi aleyhinde davranışlarda bulunan dernekleri kurmak ve bu derneklerde çalışmakla ilgili suçları kapsamaktadır. Oysa bu suçtan hüküm giymiş tek bir mahkum yoktur. Sadece birkaç kişi hakkında kovuşturma vardır. Maddenin asıl önemli fıkrası, 163/4'dür. Bu fıkra, 61187 sayılı kanunla birlikte, nurcuları, kıyafet kanununa muhalefet edenleri, yani kısacası, yobazları kapsayan fıkradır. AP'Ii sözde ilericiler, bu maddedeki suçları işleyenlerin affa mazhar olmalarını yadırgamamaktadırlar!..

Oynanmak istenen oyun kimseyi kandıramıyacaktır ve AP'nin sözde ilericilerinin fiyakası kısa sürecektir. YURTTA OLUP BİTENLER kısmımızda yer alan "Af" yazısı bu meseleyi gözler önüne sermektedir.

Af Meselesinin dışında AP, için için kaynamaktadır. Demirde karşı teşekkül etmiş ekipler bütün hızlarıyla çalışmaktadırlar. AP içinde olup bitenleri Teoman Erel ile Babür Ardahan izlediler. "AP" başlıklı yazı, bu çalışmanın sonucu hazırlandı. Asıl ilginç yazı, İstanbul ekibimiz tarafından hazırlanan "Politikacılar" başlıklı yazıdır. Bu yazıda, DP takımının tekrar sahneye çıkmak için hazırlık içinde bulunduğu anlatılmaktadır.

Bu hafta AKİS'in özel kaynaklan sizlere, "Haftanın Aşk Şiiri"ni sunmaktadır. Menderesin,Suzan Sözene kendi el yazısıyla yazdığı bu aşk şiiri ilk defa AKİS'te yayınlanmaktadır. Menderesin Örtülü Ödenek borçlarının AP'liler tarafından bir kalemde affedildiği şu günlerde bu aşk şiirini ve şiire ekli belgeyi ilgiyle okuyacağınızı sanırım.

Haftanın yazısı ise, Metin Toker tarafından kaleme alınan "Türk Subayı! Dikkat.." başlıklı yazıdır. Bazı çevrelerin nazarlarının Ordunun genç, devrimci subaylara üzerine çevrildiği bir sırada, bilhassa Türk Subayının bu samimi hitaba kulak vermesi faydalı olacaktır.

Saygılarımla

Kurtul Altuğ

AKİS

Cilt: XXXVI Sayı: 631 23 Temmuz 1966

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Perde açılıyor

Bugünkü İktidarı kuran seçimlerin üzerinden dokuz ay geçmiş bulunmaktadır. Bu dokuz ay içinde AP, istediklerinden ve vaad ettiklerinden sadece bir tanesini gerçekleştirmiştir: Af, AP öteki niyetlerinin hiç birini henüz gerçekleştirebilmiş değildir. Eğer bazı yüksek memurların değiştirilmesi istisna edilirse, bu, dokuz aylık AP İktidarının tek tasarrufu da sayılabilir. Seçim Kanununda tadilât hevesi ise, AP'nin kursağında kalmıştır. Henüz ne Servet Beyannameleri kaldırılmış, ne Tasarruf Bonolarında değişiklik yapılmış, ne vergi açıklanması sistemine el sürülebilmiştir. Bunlar, bir kaç maddelik kanun konularıdır. Memlekete refah ve huzur getirme vaadi erinin tahakkukunu ise, bekleyen zaten yoktur.

Ancak, sadece bu af, bile Türkiyenin nasıl bir İktidarın eline düşmüş olduğunu haftanın içinde herkese açık şekilde gösterdi. Büyük Menfaat Gruplarının Parlâmentonun kulislerinde yaptıkları fâaliyet çok kimseye parmak ısırtmıştır. Belki DP'nin en kötü devrinde bile milletvekilleri, belirli şahısların işini teşrii görev sırasında bu kadar açıkça görmek cüretini göstermemişler, bir kanunu Af Kanunu derecesinde şahsileştirmemişlerdir. Aynı kanunun aynı maddesinin aynı fıkrasını ihlâl edenlerden bir kısmının affedilip öteki kısmıma affedilmemesi, suç siyasi olduğu takdirde belki izah edilebilir. Ama, Ruben Asayı düşünüp kanuna bir kısım ekletmek, Ali İparı düşünüp bir başka madde ekletmek ve vergi usulsüzlükleriyle birlikte vergi kaçakçılıklarını da affetmek her halde 27 Mayıs Anayasasının getirdiği sistemin ruhuna da, mânasına da hattâ en basit devlet mefhumuna da tamamile aykırıdır. Lobbici milletvekileri Hükümetin getirdiği tasarıyı dahi kat kat aşmışlar ve komisyonda bunu, tamamile özel maksatları kapsayan bir kanun haline getirmişlerdir.

Hadisenin millet tarafından üzerinde durulması gereken tarafı, bir çoğunluğun hiç fütur duymaksızın özel menfaatlerin koruyuculuğunu yapmaya hazır olmasıdır. Şimdi. Rejim bir imtihan geçirecektir. Bu tip bir çoğunluk, sandıktan çıktığı için gelip Meclise yerleşirse, sistemin fren mekanizması işleyecek midir? Yani bu çoğunluk sadece Anayasa Mahkemesi tarafından döndürülecek kanunları çıkartamayacak, fakat bunun dışında, hiç bir baskı onun üzerinde tesir gösteremeyecek midir? Bir kamu oyu korkusu ve tepkisi, gerçek demokrasilerde daima olduğu gibi bizde de sorumsuz çoğunlukları sorum duygusuna itebilecek midir?

Bu, en ziyade, kamu oyunu harekete geçirecek kuvvetlerin davranışlarıyla ortaya çıkacaktır. Bugün bunların en tesirlisi, Cumhurbaşkanının veto hakkıdır. Sayın Sunayın, sadece ahlâki sebeplerle, yurt dışına kaçmış Yassıada suçlularının, vergi kaçakçılarının, Ruben Asa veya Ali İpar gibi "özel şekilde korunmuşlar"ın ve buna benzer hileli iş sahiplerinin affına taraftar olmaması gerekir. Sunayın, veto hakkını bu konularda kullandığı takdirde bunun sebeplerini de millete açık şekilde anlatması Meclis çoğunluğunun bir daha daha fazla sorum duygusuyla hareket etmesini sağlayacaktır.

Bir Parlâmentonun koridorlarında sadece "paralı baskı grupları" nın tesiri hissedilir, Öteki baskı gruplarından hiç biri küçük parmağını kaldırmazsa Romanın yıkılışı çabuk olur.

Lüpçüler

Her şeyimiz, Başbakanımıza kadar amerikanlaştı ya.. Şimdi de Mecliste "lobbiciler" türedi.

Lobby, ingilizcede ön salon filân mânasına geliyor. Bizim, Meclis koridorları gibi.. Amerika Parlâmentosunda "lobbicilik" diye çok kârlı bir meslek vardır. Bir takım insanlar, bilhassa önemli kanunların çıkacağı günler ve onların arefesinde Parlâmento koridorlarına dolarlar ve "çeşitli yollardan, milletvekili ve senatör âyârlarlar. Bunların, kendi temsil ettikleri menfaat gruplarının işine gelir şekilde kanun çıkarmalarını, tâdiller yapmalarını sağlarlar. Tabii, en çok kullanılan "yol", para yoludur. Bunun yanınada çeşitli hediyeler, hattâ kız ve kadın bile geçer akçedir. Washington'daki "Call Girl'lerden büyük bir kısmının, geçimlerini bundan sağladıkları herkesin bildiği bir gerçektir.

A.P. İktidarının bizde yarattığı yeni meslek, işte bu "lobbicilik"tir.

Ama, "lobbici" türkçe değil.

Onun yerine "lüpçü" terimi ne kadar güzel uyuyor, değil mi?

A. P.

Bir taktik ve sonrası

AP'liler, sinirlerine hâkim bir politikacı olarak tanıdıkları Saadettin Bilgiçi uzun zamandanberi böyle öfkeli görmemişlerdi. "Koca Reis" hızını alamamıştı, tekrar Grup salonuna daldı, henüz kürsüden inmemiş olan Fethi Tevetoğlu-

Türk Subayı ! Dikkat..

Metin TOKER

Türkiyede bir askeri darbe teşebbüsünü hararetle arzulayanlar, iştiyakla bekleyenler vardır. Bu, bir gerçek. Bunun teşvikçiliğini yapanlar da sık sık görülüyor. Bunların bazılarını Genel Kurmay Başkanı ilân etti: İhtilâl Hastaları, Bir diğer kısmı, demokratik rejimin bu memleketi selâmete çıkaracağından ümidini kesmiş olanlar. Onların yanında, siyasi kaderlerinin ancak bir ihtilâlle düzeleceği kanısında bulunanlar mevcut. Nihayet, en aşırı cereyanların temsilcileri de Orduda bir destek aramanın gayreti içindedirler. Bu grupların hepsi, subayların peşindedirler.

Fakat, bir askeri darbe teşebbüsünü hararetle arzulayanları, iştiyakla bekleyenleri bunlardan ibaret sanmamak lâzımdır. Talât Aydemir tipi bir sergüzeştçi çıksa, peşine bir kaç kişi taksa da bir harekete kalkışsa ve bu teşebbüs hemen bastırılsa diye hesaplar hiç bir zihinden geçmiyor değildir. Ortamı bulunmayan bir ihtilâli fazla zahmetsiz, ama gürültüsünü iyi yaparak bertaraf etmenin kuvvet, kudret ve prestij sağlayacağı şüphesizdir. Bu suretle, "İsmet Paşanın yaptığı" da yapılmış olacak, memleketin sağlam kuvvetleri üzerinde onun otoritesinin bir eşine sahip bulunulduğu havası yaratılacak, en önemlisi, "Ordu faktörü" -günün meşhur tabiriyle- nötralize edilecektir. Bu faktörün bugün, akıllardaki çok tasarrufun gerçekleştirilememesinin engelini teşkil ettiği bir gerçektir..

Tabii, bu hesap çok iptidai ve alaturka bir hesaptır. Askeri bir darbe teşebbüsü deliliği olursa onun hiç kimseden rağbet ve iltifat görmeyeceği, daha çıkarken bastırılacağı şüphesizdir. Bu, 21 Mayıs teşebbüsünden bile çok zayıf ve suni olacaktır. Ama ondan sonra hadiselerin nasıl gelişeceği, kuvvetin hangi elde toplanması hayal edilirken nerede toplanacağı bugünden kesinlikle tayin olunamayacak ihtimallerdir. Her halde bu tarz hesaplar, bir sergüzeştçi ordu mensubunun veya bir ihtilâl hastasının kafasında belirecek hesaplardan daha akıllı hesaplar değildir. Zaten, Ordunun bazı spekülasyonlara tekrar konu edilmesi hadisesinin kendisi, başlı başına esef verecek bir durumdur.

Yeni İktidarın Türkiyede, siyasetten uzaklaşmış, hatta ondan soğumuş bir Ordu devraldığı bir gerçektir. Bilhassa Talât Aydemirin iki teşebbüsü ve ondan sonra İktidarın doğru, basiretli ve meharetli bir tutum takınmış olması yani "kendine göre bir ordu" yapmaya kalkışmayıp mevcut orduyu asıl görevine döndürmesi ihtilâl lâflarını bir dil pelesengi halinden çıkarmıştır. Bu lâf, dillerin ucuna tekrar, yeni İktidarla birlikte gelmiştir. Ordunun içinde politika tartışmalarının, en azından sohbetler tarzında yeniden başladığı ve bazı gruplaşmalar olduğu, şimdi yapılan tahminler arasındadır.. Bir Genel Kurmay Başkanı açıktan "İhtilâl Hastalan"nın mevcudiyetinden bahsederse, mutlaka bir şeyler duymuş, bir şeyler biliyor demektir.

Bütün bu cereyanların ortasında şimdi, Türk Subayına büyük ve önemli bir görev düşmektedir. Bu, başını serin tutmaktır. 1960'ın İlkbaharı ortamı içinde Türk Silâhlı Kuvvetlerine düşen görev, meşruiyetini kaybetmiş ve hukuki bir rejim değişikliği yapmış, tek parti sistemini fiilen getirmiş olan Menderes İktidarını silâh zoruyla devirmekti. Bugün aklı başında hiç kimse Türkiyede o ortamın bulunduğunu, Demirel İktidarının da meşruiyetini kaybetmiş olduğunu söyleyemez. Demokratik rejimin yürüyüp yürümeyeceği tartışmaları bir şeydir, İktidarın gayrımeşruluğu bir başka şeydir. 27 Mayısın, demokratik rejimin yürümeyeceği inancının neticesi olarak değil, tam aksine, demokratik rejimin yürümesi için yapılmış bir müdahale olduğunu hiç kimse hatırdan çıkarmamalıdır. 27 Mayısın başarısı da bu yüzdendir. Demokratik rejimin yürümeyeceği mucip sebebine dayanılarak girişilmiş teşebbüsler 22 Şubat ve 21 Mayıstır. Onların sonucu ise ortadadır.

Ama, bugünkü ortam içinde Türk Silâhlı Kuvvetlerine düşen bir görev vardır. Bu, gerçek temayülünü ciddiyetle ortaya koymak ve bazı ilkelerin savunucusu olduğunu, bunları çiğnemek isteyenlerin veya çiğneyebileceklerini sananların, karşılarında Türk Silâhlı Kuvvetlerini bulacağını peşinen belli etmektir. Türkiye, Ordunun zırt zırt ihtilâl yaptığı bir Ülke değildir. Türkiye, tarihinin çok ender devirlerinde bu hale düşmüş, fakat hemen toparlanmıştır. Türiye, memleketin idaresinde Ordunun ağırlığı olan bir ülkedir. Ordunun başına DP devrinde getirilenler bir ağırlığı temsil edemediklerinden, çeşitli bağlarla İktidara bağlandıklarından dolayıdır ki İdare tam fütursuz olmuş, her şeyi yapabileceğini sanmış, bir müdahale en sonda zaruri olmuştur. Bu yola tekrar gidilmemesinin çaresi Türk Subayının hiç bir hissi, fevri harekete kendini kaptırmaması, Ordunun ağırlığını zedeleyecek macera heveslerinde rol almaması, aksine, hadiseleri dikkatle izleyip beliren tehlikeli istikametleri önceden önlemesidir.

sa yapılan oylamada yarı yarıya bir durum belirmiş, muhaliflerin yeni bir çıkış yapabileceği ümidi kaybolmamıştı. Nitekim Demirele muhalif AP'liler, genel görüşmenin reddedildiği toplantıdan sonra parçalanmış değillerdi. Üstelik, Grupta yeni konuları ortaya atmak, bir süre sonra daha sağlam bir taktik ve organizasyonla yeni bir genel görüşme, hattâ gensoru açmak ümitlerini muhafaza ediyorlardı.

Dokuzuncu ay

Demirel Hükümetinin icraatı ve davranışları da Gruptaki muhalifler için bir avantaj idi. Dokuzuncu ayını güç belâ dolduran, Cumhuriyet tarihinin bu en zayıf Hükümeti, neresine dokunulsa ses verecek durumdaydı. Nitekim Hükümeti tenkit etmek isteyen her AP'li, istediğinden kat kat fazla doküman elde ediyor ve konuşma fırsatı bulursa, etkili oluyordu. "Kabinede revizyon" söylentileri ve haberleri artık ağızlarda sakız olmuştu. Demirelin avantajı ise iktidarı ve "mührü has"ı elinde bulundurmak ve masasının gözünde kilitli, açık mavi dosyada Bakanlarının tarihsiz istifana--elerini Gürsanınki hariç. Onun istifanamesi tarihlidir- tutmaktı.

Geçen hafta, genel görüşme fiyaskosundan sonra dahi Bilgiçin yıldızı AP içinde parlaklığını muhafaza ediyor, etrafı kendisine cesaret veriyordu. Gençlik kollarının düzenlediği bir gecede kendisine yapılan büyük tezahürat, İspartalı irikıyım doktoru tatlı ümitlere sevketmişti. Gece, Gençlik Parkının hemen girişindeki Beyaz Park gazinosunda tertiplenmişti. Davetliler arasında Devlet Bakam Cihat Bilgehan ile Demirelci Aydın milletvekili İsmet Sezgin de vardı ve aynı masada oturuyorlardı. Bu ikisinin ismi mikrofondan ilân edildiğinde alkışlayanların adedi beşi, onu geçmedi. Halbuki takdimci, onlar için "AP İktidarının görülmemiş başarısının yıldızlan" demişti. Tam bu sırada kapıdan, iri vücudu, öne doğru düşmüş dağınık saçlarıyla Bilgiç göründü. Ortalık birden kaynaştı ve alkıştan inledi. Gecenin sonunda açık arttırmaya konulan Kırat, Bilgiçin üzerinde kalınca, Demirelin âsi hemşehrisinin memnuniyeti arttı.

Bilgiç, bir taraftan da, kendisini destekleyen gazeteler buluyor ve Demirelin Bakanları ve Hükümetini yıpratıyordu. AP'den yana görünen bu gazetelerin tenkitleri, en ağır muhalefet yapan gazetelerde bile rastlanacak cinsten değildi. Meselâ Yeni İstanbul, ortaya bir "Purolu Bakan" hikâyesi atmıştı ki, AP kulislerini bundan iyi oyalıyacak konu olamazdı. Gazeteye göre, Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşad, kendisinden iş istemeğe gelen, AP'li bir milletvekilinin yakını bir gençkıza "aşırı muhabbet" göstermişti. Skandal halini alan bu yayın, Bakan Kürşad tarafından yalanlandı ama,

Vedat Ali Özkan

Dost kazığı!

muhtelif şekillerde. Bakan bazı gazetecilere, kız fakir olduğu için acıdığını ve kendisine bir yemek yedirdiğini; bazı gazetecilere ise "Ankarada yabancı bir gençkızla beraber yemek yiyecek kadar aptal olmadığını" söyledi. Hükümete muhalif milletvekilleri ise meseleyi Meclise getireceklerini söylüyorlardı.

Durum, karışıklığını hâlâ korumaktadır.

Demirci Hükümetinin ve Bilgiçin durumları ve kuvvetleri bu iken, geçen hafta üç, dört gün içinde terazinin kefesi Demirci lehine bir iniş gösterince çok kimsenin dikkati AP'ye çevrildi.

Üçüncü yenilgi

Demirele muhalif grup, son darbeyi, 21 Mayısçıların affı için yaptığı teşebbüste yedi. Bilgiç, lâikliğe karşı işlenen suçların Affa dahil edilip edilmemesi konusunda Grupta açılan ve kendisini azınlığa düşüren mücadeleden sonra ayağının altındaki zemini genişletecek bir fırsat arıyordu. Öyle bir konu bulmalıydı ki, Demirle muhalif bütün milletvekillerini birleştirsin ve "Demirle rağmen" bir karar alınsın. 21 Mayısçıların affı üzerinde açılan tartışma bu fırsatı yarattı. Gerçekten, çok sayıda AP'li, 21 Mayısçıların da toptan affına taraftardı. Hükümetin buna taraftar olmıyacağı ise biliniyordu. Bu teşebbüs iyi tezgâhlanırsa, halkoyuna, Bilgiçi sadece AP'deki en muhafazakâr milletvekillerinin değil, Grupun çoğunluğunun desteklediği intibaı verilebilirdi."Bunama yüzünden" affedildiği için Demirele Kızgın olan Bayarın da bu teşebbüste Bilgiçi destekliyeceği yolundaki haber de Bilgiççileri sevindirmişti. Hakikaten, Bayarın kızı Nilüfer Gürsoy, bu konuda bir önerge hazırladı. Meselenin görüşüleceği Grup toplantısından önce Bilgiççiler için durum iyi görünüyordu.

Ama Demirel, bu toplantıdan önce telâşa düşen ve çeşitli engelleme taktikleri hazırlamağa kalkan arkadaşları gibi endişeli görünmüyordu. Taktikçilerine şöyle dedi:

"— Bir şeye lüzum yok. Grupa girelim. Hiçbir şey yapamaz!"

Demirelin taktiği Grupta anlaşıldı. Başbakan kürsüye çıktı ve AP'lilerin alışık olduğu ima lisanı ile, 21 Mayısçıların affının önemli mahzurları bulunduğunu ifade etti. Yürekleri fazla pek olmayan iktidar partisi mensuplarına bu kadarı yetmişti. Yapılan oylamada, Bayarın kızının önergesine, Bilgiççilerin gayretlerine ve Grupun çoğunluğunun 21 Mayısçıların affına taraftar olmasına rağmen, Demirelin istediği yönde karar alındı. Tabi bu karardan önce,Demirelin Tural ve Sunayla yaptığı görüşmeler hakkında AP'li milletvekillerine bol bol hikaye anlatmıştı.

sa yapılan oylamada yarı yarıya bir durum belirmiş, muhaliflerin yeni bir çıkış yapabileceği ümidi kaybolmamıştı. Nitekim Demirele muhalif AP'liler, genel görüşmenin reddedildiği toplantıdan sonra parçalanmış değillerdi. Üstelik, Grupta yeni konuları ortaya atmak, bir süre sonra daha sağlam bir taktik ve organizasyonla yeni bir genel görüşme, hattâ gensoru açmak ümitlerini muhafaza ediyorlardı.

Dokuzuncu ay

Demirel Hükümetinin icraatı ve davranışları da Gruptaki muhalifler için bir avantaj idi. Dokuzuncu ayını güç belâ dolduran, Cumhuriyet tarihinin bu en zayıf Hükümeti, neresine dokunulsa ses verecek durumdaydı. Nitekim Hükümeti tenkit etmek isteyen her AP'li, istediğinden kat kat fazla doküman elde ediyor ve konuşma fırsatı bulursa, etkili oluyordu. "Kabinede revizyon" söylentileri ve haberleri artık ağızlarda sakız olmuştu. Demirelin avantajı ise iktidarı ve "mührü has"ı elinde bulundurmak ve masasının gözünde kilitli, açık mavi dosyada Bakanlarının tarihsiz istifana-elerini Gürsanınki hariç. Onun istifanamesi tarihlidir- tutmaktı.

Geçen hafta, genel görüşme fiyaskosundan sonra dahi Bilgiçin yıldızı AP içinde parlaklığını muhafaza ediyor, etrafı kendisine cesaret veriyordu. Gençlik kollarının düzenlediği bir gecede kendisine yapılan büyük tezahürat, İspartalı irikıyım doktoru tatlı ümitlere sevketmişti. Gece, Gençlik Parkının hemen girişindeki Beyaz Park gazinosunda tertiplenmişti. Davetliler arasında Devlet Bakam Cihat Bilgehan ile Demirelci Aydın milletvekili İsmet Sezgin de vardı ve aynı masada oturuyorlardı. Bu ikisinin ismi mikrofondan ilân edildiğinde alkışlayanların adedi beşi, onu geçmedi. Halbuki takdimci, onlar için "AP İktidarının görülmemiş başarısının yıldızlan" demişti. Tam bu sırada kapıdan, iri vücudu, öne doğru düşmüş dağınık saçlarıyla Bilgiç göründü. Ortalık birden kaynaştı ve alkıştan inledi. Gecenin sonunda açık arttırmaya konulan Kırat, Bilgiçin üzerinde kalınca, Demirelin âsi hemşehrisinin memnuniyeti arttı.

Bilgiç, bir taraftan da, kendisini destekleyen gazeteler buluyor ve Demirelin Bakanları ve Hükümetini yıpratıyordu. AP'den yana görünen bu gazetelerin tenkitleri, en ağır muhalefet yapan gazetelerde bile rastlanacak cinsten değildi. Meselâ Yeni İstanbul, ortaya bir "Purolu Bakan" hikâyesi atmıştı ki, AP kulislerini bundan iyi oyalıyacak konu olamazdı. Gazeteye göre, Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşad, kendisinden iş istemeğe gelen, AP'li bir milletvekilinin yakını bir gençkıza "aşırı muhabbet" göstermişti. Skandal halini alan bu yayın, Bakan Kürşad tarafından yalanlandı ama,

Vedat Ali Özkan

Dost kazığı!

muhtelif şekillerde. Bakan bazı gazetecilere, kız fakir olduğu için acıdığını ve kendisine bir yemek yedirdiğini; bazı gazetecilere ise "Ankarada yabancı bir gençkızla beraber yemek yiyecek kadar aptal olmadığını" söyledi. Hükümete muhalif milletvekilleri ise meseleyi Meclise getireceklerini söylüyorlardı.

Durum, karışıklığını hâlâ korumaktadır.

Demirci Hükümetinin ve Bilgiçin durumları ve kuvvetleri bu iken, geçen hafta üç, dört gün içinde terazinin kefesi Demirci lehine bir iniş gösterince çok kimsenin dikkati AP'ye çevrildi.

Üçüncü yenilgi

Demirele muhalif grup, son darbeyi, 21 Mayısçıların affı için yaptığı teşebbüste yedi. Bilgiç, lâikliğe karşı işlenen suçların Affa dahil edilip edilmemesi konusunda Grupta açılan ve kendisini azınlığa düşüren mücadeleden sonra ayağının altındaki zemini genişletecek bir fırsat arıyordu. Öyle bir konu bulmalıydı ki, Demirle muhalif bütün milletvekillerini birleştirsin ve "Demirle rağmen" bir karar alınsın. 21 Mayısçıların affı üzerinde açılan tartışma bu fırsatı yarattı. Gerçekten, çok sayıda AP'li, 21 Mayısçıların da toptan affına taraftardı. Hükümetin buna taraftar olmıyacağı ise biliniyordu. Bu teşebbüs iyi tezgâhlanırsa, halkoyuna, Bilgiçi sadece AP'deki en muhafazakâr milletvekillerinin değil, Grupun çoğunluğunun desteklediği intibaı verilebilirdi."Bunama yüzünden" affedildiği için Demirele Kızgın olan Bayarın da bu teşebbüste Bilgiçi destekliyeceği yolundaki haber de Bilgiççileri sevindirmişti. Hakikaten, Bayarın kızı Nilüfer Gürsoy, bu konuda bir önerge hazırladı. Meselenin görüşüleceği Grup toplantısından önce Bilgiççiler için durum iyi görünüyordu.

Ama Demirel, bu toplantıdan önce telâşa düşen ve çeşitli engelleme taktikleri hazırlamağa kalkan arkadaşları gibi endişeli görünmüyordu. Taktikçilerine şöyle dedi:

"— Bir şeye lüzum yok. Grupa girelim. Hiçbir şey yapamaz!"

Demirelin taktiği Grupta anlaşıldı. Başbakan kürsüye çıktı ve AP'lilerin alışık olduğu ima lisanı ile, 21 Mayısçıların affının önemli mahzurları bulunduğunu ifade etti. Yürekleri fazla pek olmayan iktidar partisi mensuplarına bu kadarı yetmişti. Yapılan oylamada, Bayarın kızının önergesine, Bilgiççilerin gayretlerine ve Grupun çoğunluğunun 21 Mayısçıların affına taraftar olmasına rağmen, Demirelin istediği yönde karar alındı. Tabi bu karardan önce,Demirelin Tural ve Sunayla yaptığı görüşmeler hakkında AP'li milletvekillerine bol bol hikaye anlatmıştı.

Bilgiç bu mücadeleden yine mağlûp çıkmakla beraber, biraz rahatlamış ve sıkıştırıldığı köşeden sıyrılmıştı. Çünkü bu defa onunla birlikte oy kullananların sayısı yine Grupun yarısına yaklaşmıştı. Nitekim Meclisteki oylamalarda Bilgiç ve takımı oldukça cesur hareket ettiler. Hattâ bazıları, 21 Mayısçıların affının lehinde oy kullandılar, bazıları ise oylamalara katılmaktan açıkça imtina ettiler. Bu, partide Demirelin yaratmak istediği boğucu disipline karşı çekilen bir isyan bayrağı idi. Bu defa Demirel takımında sinirlilik görüldü. Hattâ disipline uymayanların cezalandırılması yolunda bir teşebbüs bile oldu. Bu haftanın başında Pazartesi günü yapılan Grup Yönetim Kurulu toplantısında Grup kararına muhalif hareket edenlerin Haysiyet Divanına sevki için ki bunların içinde Bilgiç ve Serdengeçti de vardı. Karar alınmak istendi. Bunun üzerine Grup Yönetim Kurulundaki Bilgiççiler ile Demirelciler arasında kavga çıktı. Bilgiç taraftarı Yönetim Kurulu üyesi Kaya Özdemiroğlu toplantıyı terketti. Çok sinirli görünüyordu. Özdemiroğlunun bu sert protestosu, Demirel taraftarlarını uyardı: Demek ki, henüz Haysiyet Divanını işletecek kadar kuvvetli değillerdi. Bunun üzerine hamleden geri dönüldü. Yönetim Kurulu, Grup kararına uymayanlar için karar almaktan kaçındı ve muğlâk bir formülle işi Grupa sunmayı uygun buldu!

Demirel gider, biz gitmeyiz!

Son duruma göre Demirel, gelişmelerde mesafe kazanmış, fakat Bilgiçi istediği gibi ezememiştir. Tersine, parti içindeki kanatların sinirliliği artmıştır. Şimdi AP Grupunda durum karışıktır. Hükümeti denetlemek ve tenkit etmek isteyen, kukla olmaktan kaçınan önemli sayıda AP milletvekili fırsat beklemektedir. Bunlar, Demirlin Genel Başkanlığına razı, fakat politikasına ve hükümetinin yapısına karşıdırlar. Bilgiç ise yalnız kalmamağa çalışmakta ve bütün muhalifleri kendi liderliğinde bir hareket içinde kanalize etmek istemektedir. Kendilerine "Elit Grup" denilen Ekmel Çetinel, Aydın Yalçın, Ahmet Dallı gibi tiplerden meydana gelen bir grup ise Bilgiçe karşı, Demirele muhaliftirler. Ama, sınırlı olarak... Yani Bakan oluncaya kadar! Demirel, kendisine karşı muhalefeti kırmak ve parçalamak için Hükümette değişiklik yapacağı söylentilerinden yararlanmaktadır. Bu haberler çıktıkça, kendilerinde Bakanlık şansı gören muhalifler yumuşayıvermektedirler. Hattâ Bilgiçin en yakın arkadaşları bile bu yolla "nötralize" edilmişlerdir. Bilgiçe karşı düzenlenen önergeye imza atan Vedat Ali Özkan, Bakan olma ihtimali yüzünden ortalıktan kaybolan Cevat Önder ve Ethem Kılıçoğlu, Bilgiçin eski, hararetli mücadele arkadaşlarıdırlar!

Bilgiç yine de etrafında heyecanlı bir halka bulabilmektedir. Bunlar mücadelede kararlıdırlar. Bütün amaçları, Demirele muhalif diğer AP'lilerle ortak konuları çoğaltmak ve kuvvetlenmektir. Öte yandan, AP'deki milliyetçi kanadı istifa ettirmek için parti dışı faaliyetler de vardır. CKMP bu yolda uğraşmakta, bu milletvekillerine çağrılar yayınlamaktadır. Sahibi olduğu Haber Gazetesini CKMP'nin emrine veren eski AP'li müteahhit İzzettin Turanlı da bu yolda faaliyete katılmıştır. Bir AP'li Bakan tarafından hakaret ile kovulan Turanlı, kendine yakın kaynaklar aracılığıyla herhalde kendini kudret sahibi göstermek için şu haberi yaydırmaktadır: İzzettin Turanlının yazıhanesinde Gülek, Alican Bölükbaşı, Türkeş, Demireli devirmek için toplantılar yapıyorlar. Bazan Bilgiç de geliyor!

Bilgiç ise bu haberi şiddetle yalanladı ve İzzettin Turanlı sözü geçince, yüzünü buruşturarak, AKİS

Buyurun

DP İktidarına karşı görevlerini canla başla yaptıkları için, AP takımı tarafından afları şart görülen Yassıada mahkûmu milletvekillerinin yanısıra birçok yüksek memur, subay ve polis de emeklilik haklarını kazanacaklar ve tekrar eski memuriyetlerine döneceklerdir. Toplamı 62 kişi olan bu "hükümlü idareci" takımı arasında 1 müsteşar, 1 genel kurmay başkanı, 3 general, 1 müfettiş, 3 genel müdür, 4 vali, 2 belediye başkanı, 2 müdür, 1 yarbay, 7 memur, 1 emniyet âmiri, 1 başkomiser, 2 komiser, 2 komiser yardımcısı ve 31 polis bulunmaktadır. Müsteşar, Menderesin Başbakanlık Müsteşarı Ahmet Salih Korurdur. Müfettiş ise, Milli Emniyet Müfettişi Aziz Ronabardır. Genel Kurmay Başkanı, Rüşü Erdelhun; generaller, Namık Argüç, Kemal Çalan, Kemal Binatlı ve Yarbay Avni Karacadır. Bunlar emeklilik haklarını kazanacaklar, fakat hiç bir suretle orduya dönemiyeceklerdir:

Kanunun yürürlüğe girmesiyle görevlerine dönebilecekler arasında Emniyet Genel,Müdürü Cemal Göktan, Sümerbank Genel Müdürü Mehmet Akın ve Etibank Genel Müdürü Burhan Ulutan bulunmaktadır.

DP'nin müntehir İçişleri Bakanı Namık Gedik ile Başbakanı Adnan Menderesin emirlerini harfiyyen yerine getirdikleri sabit olan İstanbul Valisi Ethem Yetkiner, Ankara Valisi Dilaver Argun, İzmir Valisi Kemal Hadımlı ve Kayseri Valisi Ahmet Kınık da AP'lilerin tanıdığı haktan faydalanacaklardır. Aynı durumda iki de belediye başkanı vardır: İstanbul Belediye Başkanı Kemal Aygün ve İzmir Belediye Başkanı Faruk Tunca.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü İkinci Şube Müdürü Yaşar Yiğit ile Trafik Müdürü Celâl Kosova da tekrar Emniyet kadrosunda görev alabileceklerdir.

Topkapı Olaylarında faaliyet gösterdikleri için hüküm giyen ve AP'nin sınırları geniş atıfetine kavuşan memurlar Ali Rıza Günçer, Orhan Tepe, Saffet Işık, Fikret Gören, Hasan Polat, Seza Girginel ve Veli Dumandır. DP'nin 1 numaralı adamı Emniyet Amiri Zeki Şahin de ,atıfete kavuşanlar arasındadır. Onu, rütbesi Şahinden küçük, fakat hizmeti belki de Şabi-

muhabirine:

"— O adamla, altın bulsa paylaşmam" dedi.

Sonra da ekledi:

"— Benim mücadelem o türlü değil. Ben parti içinde, organlar içinde mücadele ederim. Prensiplerim ve fikirlerim için..."

Gerçekten Bilgiç ve taraftarları AP'yi kolay kolay terk niyetinde değildirler. Bir Bilgiççi, AKİS muhabirine şöyle dedi:

"— Bu partiden Demirel gider, biz gitmeyiz. Biz bu partinin kurucuları arasındayız. Sonunda Demirelin ayağı kayacaktır. Bizi Kongrede tasfiye etse bile, biz daha üç sene bu Mecliste miyiz? O halde, onun ayağı kayacaktır..."

Ateşli Bilgiççi, "Nasıl?" sorusuna ise:

"— Açıklamalar, gensorular kesilmiyecektir" diye cevap verdi.

Bilgiççiler, bu yılın sonunda yapılacak olan Büyük Kongre için mutlaka mücadele vereceklerdir. Şimdilik tereddütte oldukları husus, Genel İdare Kurulu mücadelesinden başka, Demirele rakip Genel Başkan adayı çıkarıp çıkarmamaktır. Bunun için ilçe ve il kongrelerinin gidişatını izleyeceklerini söylemektedirler. Çok önem verdikleri bir faktör de, Bayar faktörüdür. Eğer Bayar ve eski DP'liler kendilerini desteklerlerse, başarı şansları çok artacaktır. Ancak, Bayarın tutumu kesin olarak belli değildir. Şu anda Demirelin yanında olmadığı bilinen sabık ve sakıt Cumhurbaşkanının eski DP'lilerle birlikte Demirele, karşı Çağlayangili Genel Başkan adayı olarak çıkaracağı da söylenmektedir.

Bayar faktörünün önemi, bir Demirel taraftarının AKİS'çiye söylediği şu sözle bellidir:

"— Biz, Bayar Kayseri ve Egeye gideceğini söylediğinde doğrusu endişe ettik. Eğer Bayar ağırlığını bir tarafa tam koyarsa, işi değiştirebilir. Fakat Demirel de şimdi en kuvvetli günlerini yaşamaktadır..."

Memleket gerçekleri

Gazeteci,

"— Yahu, bu 21 Mayısçıları niçin toptan affetmediniz? İleride yine başınıza bu mesele derd olacak, niçin bir defada işi bitirmediniz?" diye sordu.

Muhatabı cevap verdi:

"— Kardeşim, bu 21 Mayısçılar, isyan ettikleri gece Cevdet Sunaya küfür etmişler. Şimdi onları affetsek, bu defa Cevdet Sunay "isyan eder!"

Gazeteci, "oh, çok şükür" diye düşündü. Nihayet bir AP'liden samimi bir cevap alabilmişti. Bu AP'li, Sabahattin Adalıdır. Adalı, diğer AP'lilerin aksine, kelimeleri eğip bükmeden, 21 Mayısçıların toptan affına niçin karşı çıktığını açıklamıştı. Oysa ki, aynı durumu izah için iktidar partisinin diğer sözcüleri ne gerekçeler göstermemişlerdi ki!.. Demirel, Grupta geniş hukuki tahliller çok iyi anladığı bir konudur yapmış, 21 Mayısçıların devlete karşı suç işlediklerini, bu yüzden affedilemiyeceklerini söylemiş, ama bu arada Türkiyede bir takım çevrelerde böyle bir affın tepki yaratacağını da ima etmişti. Başbakanın kısmen basına da açıklanan bu konuşmasını öğrenenler, "yaa, demek vergi kaçakçılığı devlete karşı işlenen bir suç değilmiş" diye düşünmüşlerdi. Bazı AP'liler, 27 Mayıs suçlularının birkaç kademede affedildiğini, 21 Mayısçıları da aynı tarzda, Veresiye affetmenin âdil olacağını ileri sürmüşlerdi. En hoşunu ise, bu affi bir komisyon başkanı olarak çıkarmak bâhtsızlığına uğrayan ve durumundan sık sık şikâyet eden İsmail Hakkı Tekinel söylemişti. Tekinel, Mecliste, komisyon adına yaptığı konuşmada, ayni kanun hükmüyle cezalandırılan 27 Mayıs suçlularının toptan af-

cenaze namazına!

ninkinden büyük bir polis izlemektedir: Bumin Yamanoğlu!

Aftan faydalanacak DP'nin Emniyet takımının diğer elemanları da şöyle sıralanmaktadır:

Başkomiser: İsmail Çetin. Komiserler: Muzaffer Tunçbilek ve Ezalettin Yağan. Komiser Yardımcıları: Şevket Tahtacı ve Mehmet Bal. Polisler: Eşref Yalçıner, Kadir Cengiz, Sadık Gürata, Cemil Mutlu, Turgut Acuner, Yaşar Akgün, Mehmet Dinçsoy, Neşet Köseahmetoğlu, İsmail Püsküllü, İsmail Yazıcı, Mustafa Hamarat, Ramiz Erdoğan, Mehmet Direk, Ramiz Albaş, Behçet Korkut, Hüsnü Turgut, Kâzım İrinesil, Zekeriya Taşer, Kemal Şirinadalı, Abdullah Bozkurt, Hacı Mehmet Davutoğlu, Ali Kesiciler, Aydın Nabi Ediz, Mehmet Tosun, Tevfik Tiryaki, Adem Gündoğmuş, İsmail Damar, Osman Gazi Gülcü, Muzaffer Külçeli, Selahattin Kızılşahin.

İparın gemilerine gelince: Aftan en geniş şekilde faydalanacaklar arasında Ali İpar ile Deniz Nakliyat Türk Anonim Ortaklığı bulunmaktadır. Yurt dışına kaçış şekli bile henüz tesbit edilememiş olan Ali İpar 26 milyon 790 bin 285 lira 25 kuruş para cezasından kurtulmakla kalmayacak, 27 Mayıs 1960'dan bu yana Haliçte yatan gemilerine de kavuşacaktır. Affın diğer kârlı tarafı olarak gösterilen Deniz Nakliyat TAO ise artık İparın gemilerine "yedd-i emin"lik etmeyecektir. Çünkü gemiler yıllaryılı Deniz Nakliyatın başına âdeta bir püsküllü belâ kesilmiştir.

Tutumuyla, zimmete geçirilmiş paralan dahi "hak" sayen AP İktidarı, sonunda, Adnan Menderesin 4 milyon 877 bin 780 lira 19 kuruşluk zimmeti Örtülü ödenekten harcanan bu para ile Menderesin şahsi vergilerini ödediği sabittir- ile 2166 liralık para cezasını da affetirmeyi başaracağa benzemektedir. Hasan Polatkanın 500 bin liralık para cezası da ayni şekilde, affa uğramaktadır.

Bağışlanan paralarla görevlere iade işleminden sonra Türkiyenin nasıl bir idare sistemine yöneleceği yavaş yavaş belli olmaktadır. Ama, 27 Mayısın niye yapıldığı sorusunun cevabı hâla verilememektedir ve bu gidişle de verileceğe benzememektedir.

Restorasyon dedikleri şey acaba nedir ki?

fedilip, 21 Mayısçıların kısmen affedilmesinin bir dengesizlik ve eşitsizlik yarattığı yolundaki tenkitlere şunu ileri sürerek cevap vermişti: Bir zamanlar da 22 Şubatçıları affetmek için bir af çıkartılmış, aynı kanunun aynı maddesini ihlâl eden 27 Mayıs suçluları ise affedilmemişti. Şimdi de tersi oluyordu. Ne vardı bunda?

Tekinelin, "o zaman siz kuvvetliydiniz, öyle oldu; şimdi biz kuvvetliyiz, böyle oluyor" mantığı ile yaptığı bu savunma büyük hayret uyandırdı. Bir hukukçu durumu şöyle tanımladı:

"— Bir eşitsizlikle doğrusu ancak bu kadar iftihar edilebilir!. Beyler adalet prensibini bir kenara attıkları gibi, kanun tekniğini ve biçim endişesini de ihmal ediverselerdi, bu kanun şöyle kaleme alınabilirdi: Şu kanunun şu maddesini ihlâl eden Ahmet adındaki vatandaşlar affedilmiş, Mehmet adını taşıyan ise, memleket gerçekleri izin vermediği için, şimdilik hapishanede muhafaza buyrulmuştur..."

Devlet başa, kuzgun leşe

AP'lilerin aylardır ölçü olarak sözünü ettikleri "memleket gerçekleri" bu Af Kanununda işte böyle uygulanmıştır. Bu saçmalık yalnız 21 Mayısçılara yapılan haksızlıkta değil, kanunun kapsamına giren bütün ana konularda görülmektedir. Herhalde son yılların en büyük skandallarından biri de, bu kanunla devleti 300 milyon lira kadar zarara sokarak, bir takım vergi kaçakçılarını açıkça, siyasi kuvvetin koruyucu kanatları altına almaktır. Bu çeşit skandallar, bütün kapitalist -hattâ komünist- devletlerde de görülebilir. Ama hiç bir devlette bu derece ölçüsüz, aleni, sıkılmadan, hem de kanun çıkarılarak, bu derece büyük ölçüde devlet parası bir takım vurguncuların cebine konulamaz. Hükümetten gelen tasarıda bu konularda bu kadar sereserpe bir af imkânı tanınmadığı halde, Parlâmentoda milletvekilleri, bazı tipik menfaat gruplarını koruduğu açıkça belli olan önergelerle mali affın şümulünü alabildiğine genişletmişlerdir. Bu tasarı görüşülürken Türk Parlâmentosu, mali pazarlıkların rahatça yapıldığı, filiyatta büyük mali grupları temsil eden senatörlerin bol miktarda bulunduğu amerikan kongresine benzemiştir. Mecliste mali afla ilgili maddenin değişiklikler sonunda aldığı şekli CHP Grupu adına tenkit eden Turhan Feyzioğlu, durumu şöyle ifade etmiştir:

"— Tasarının ilk şekline nazaran bu madde öyle garip şekilde genişletildi ki, şaşmamak imkânsız. Yaptığımız araştırmaya göre, bu madde ile 300 milyon liralık devlet alacağı, yani 7 bin köy okulu dershanesi demek olan bir meblâğ bağışlanıyor. Bu madde, kasdi kaçakçılık suçlarından doğan cezaları bile Affın kapsamına almaktadır. Bu maddenin kabulü ile, vergisini muntazam ödeyen yurttaşı yaptığına pişman edeceksiniz. 'Keşke ben de ödemeseydim. Aptallık etmişim' dedirteceksiniz.."

Siyaset gerçekleri

Af tasarısı görüşülürken, Parlâmento kulislerinde dalgalanan haberler son derece ilgi çekiciydi. Şu iktidar milletvekilinin bu milyoner vergi kaçakçısının; falan milletvekilinin filânca vurguncu armatörün temsilciliğini aldıkları, onları affettirmek için gerekli siyasi çabayı gösterecekleri rahatça ve sanki tabii bir şeymiş gibi konuşulmuş, durmuştur. Hattâ bu haberlerden biri kürsüye de getirilmiştir. Mali af konuşulurken Mecliste MP Grupu adına konuşan Lâtif Sanyüce, bir ara, "Bazı döviz kaçakçılarının avukatı ve Adalet Komisyonunda üye olan bir milletvekili, kaçakçılık suçlarının da Af kapsamına alınması için gayret sarfetti" şeklinde bir cümle kullanmıştır. Bu cümle üzerine çıkan gürültüler sırasında, özellikle AP milletvekilleri bağırarak, bu milletvekilinin kimliğini sormuşlar, önce "yarası olan gocunur" diye açıklama yapmak istemeyen Sarıyüce, sonra, söz konusu kimsenin müphem bir tarifini yapınca, nurcuların baş,koruyucusu Abdurrahman Şeref Laç, kendisine sataşma olduğunu ileri sürerek söz istemiş ve bir kahkaha tufanına sebep olmuştur. Laç, yaptığı konuşmada, durumu tekzip için çaba göstermiştir.

Af görüşmelerini izleyen bir 21 Mayısçının annesi
AP'nin atıfeti: Gözyaşı!

Ama şurası da muhakkaktır ki, Ali İpar gibi, Ruben Asa gibi tipler de Parlâmentodaki bâzı milletvekillerinin çabalarıyla ve herhalde "memleket gerçekleri öyle gerektirdiği için, Affın kapsamına alınıvermişlerdir! Bunu sağlıyanların"memleket hesabına" neler elde ettikleri tabii belli değildir.

Bu Affın üçüncü önemli yanı olan, "lâiklik aleyhine işlenen suçlar" meselesinde ise AP Grupu ve Hükümeti sahneye bir vodvil koymuş, devrimci pozuna bürünüp, nurcuların affını istemez görünerek, rejim düşmanlarını, Atatürk düşmanlarını kökten kanatları altı-

na almıştır. (Bak: YURTTA OLUP BİTENLER - "A.P.")

AP'nin aylardır dilinden düşürmediği Affin Parlâmentodaki görüşme safhası böyle yürümektedir. Bu mantıksızlıklar, senato seçiminden sonra, büyük ölçüde Muhalefetin gayretiyle yumuşatılan partilerarası havayı zehirlemek istidadı taşımaktadır. Hattâ 21 Mayısçıların affedilmemesi için gösterilen anlamsız inadın, bir ara, engelleme taktiklerini Meclise geri getirmesine ramak kalmıştır. Bu engellemenin Meclis safhasında yapılmasında fayda görülmemiştir. Ama Muhalefet, Tasarı kanunlaşıncaya kadar görevini yapmağa, haksızlıkları ve mantıksızlıkları düzeltmek için çaba göstermeğe kararlıdır. Yine de engel olamazsa, ümit, Cumhurbaşkanının vetosudur. Gerçi AP Grupu, nurcuları affetmiyormuş gibi görünerek, 21 Mayısçıların büyük kısmını Af dışı bırakarak veto ihtimalini ortadan kaldırmak istemiştir ama, en saf kimselerin bile gözünden kaçmıyan bu taktiklerin devletin en yüksek makamının gözünden kaçacağını sanmak da ancak AP'lilerin -nereden doğduğu bilinmeyen- iyimserliğiyle mümkündür.

Politikacılar

Bir "kocamış"ın hikâyesi

(Kapaktaki takım)

İnce parmaklı genç bir eli, buruşuk ve lekeli bir el, mecalsiz bir şekilde sıktı. Birinci el ile ikinci el arasında yarım yüzyıldan fazla bir yaş farkı vardı. Yaşlı el, geniş odanın -misafir odasının- sol tarafındaki lüks koltuğu işaret etti. Yanık tenli genç elin sahibi, gösterilen yere kibarca oturdu.

Genç, üç düğme, dar yaka, gri bîr elbise giymişti. Diğerinin üzerindeyse lâcivert, kruvaze bir elbise vardı. Siyah, kalın çerçeve gözlüklü bu "kocamış" şahsın, karşısında oturan gence çipil gözlerle bakışı bir tuhaftı. Dizdize denilecek kadar yakın oturduğu gence, daha "merhaba" demeden sorduğu soru şu oldu:

"— Af ne zaman çıkacak?"

Arkasından da:

"— Af Kanunu ne zaman çıkacak?" diyerek tekrarladı.

- Âdeta, infazı bekleyen bir idam mahkumu gibi sabırsız ve heyecanlıydı.

"— Bugün çıkar mı?" diye sormaktan kendini alamadı.

Genç adamın gözleri bu sırada, holün duvarında asılı renkli bir tabloya daldığı için, "kocamış"ın bütün soruları cevapsız kaldı. Zira tabloda, demir parmaklıklar arkasındaki şahıs, o anda karşısında bulunan ve kendisine durmadan af konusunu soran şahıstan, başkası değildi! "Acaba bu renkli resmi nerede ve nezaman çekilmiş?" diye düşünen genç adam, hafızasını zorlamasına rağmen, bu soruya tatminkâr bir cevap bulamadı.

Genç adamı bu dalgınlığından, göbekli, "kocamış" şahsın boğuk bir sesle tekrarladığı "Af Kanunu bugün çıkar mı?" sorusu kurtardı.

"— Size şu anda müsbet bir cevap veremiyeceğim için üzgünüm. Sanırım, bir hartaya kadar çıkar!" cevabını verdi.

Bu cevap, "kocamış" üzerinde soğuk bir duş tesiri yaptı.

Oysa genç adamın, "kocamış"-tan soracağı bir sürü sorusu vardı. Zira, Türk Ceza Kanununun 146/1. maddesine göre, bundan tam 4 yıl 3 ay önce "ölüm cezası"na mahkûm edilmiş olan bu "kocamış"la buluşması, genç adam için hiç de kolay olmamış, iki defa kapıdan çevrildikten sonra, ancak üçüncü teşebbüsünde lekeli elleri sıkabilmişti. Eline geçen bu fırsattan faydalanmak istiyordu. Ancak, bütün ricaları, "Size karşı sonsuz hürmetim ve sevgim var!" demeleri, hattâ patronunun -genç adam, AP taraftarı gazetelerden birinin muhabiriydi- siyasi görüşü bile "kocamış"ı dilediği gibi konuşturmaya yetmedi. Bütün sorularına aldığı cevap şu oldu:

"— Şimdi, sorularına cevap vermenin sırası değil. Yakında ben de konuşacağım. Benim de elbet söyliyeceklerim olacak!.."

"— Peki, ne zaman? Ne konusunda?.."

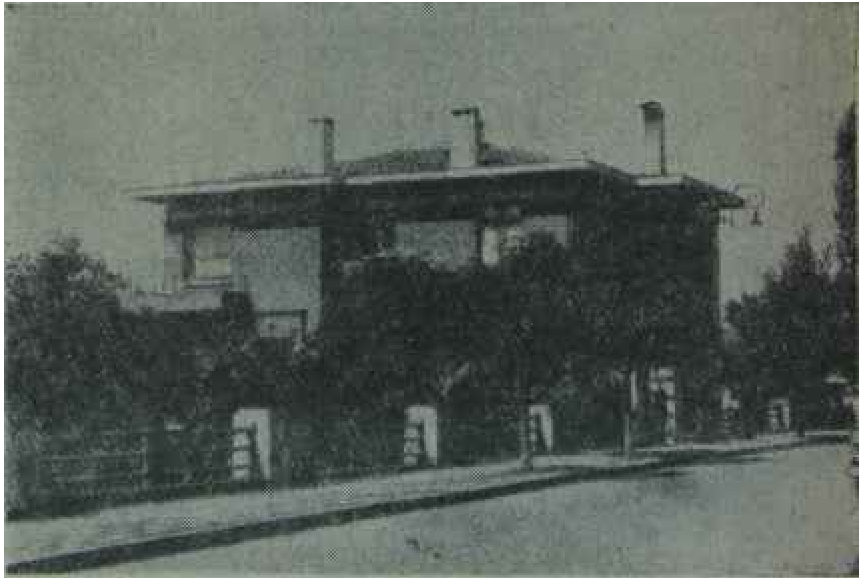
"— Çok yakında... Çok yakında!"

Muhabir, o gün, "kocamış" adamın, müsadesini almadan resmini çektirdi. Ancak, misafir odasını terk ederken, gözü, masanın üstünde yığılı bulunan gazetelere takıldı: Hepsi de AP'yi destekleyen gazetelerdi. En üstte, Tekke Bülteni -Bâbıâlide Sabah- onun altında Adalet, Zafer, Son Havadis, Yeni İstanbul, Tercüman gazeteleri bulunuyordu. Cumhuriyet, Akşam, Milliyet gibi gazetelerden eser yoktu. Zaten, yıllar vardı ki, bu eve bu gibi gazeteler sokulmamıştı.

Muhabirin dikkatlice gazetelere baktığım gören "kocamış", yüzünü biraz daha buruşturan gülümseyişiyle:

"— Ben her gün bunları okurum. Her şeyi bu gazetelerden takip ederim"' dedi.

Olay, geçtiğimiz haftanın başın-

Bayarın Çifttehavuzlardaki evi
Bir "kocamış"ın karargâhı!

MENDERESİN AŞK ŞİİRİ

Af Kanunu, eski Demokratlara ve bilhassa Adnan Menderesi tekrar günün konusu yaptı. Celal Bayar bir âdetinden vazgeçip gazetecilerle konuşmaya başlamıştır ve "Benim de söyleyecek sözüm var" diyecek kadar cüret sahibi olmuştur. Celâl Bayarın ne zaman bu sözünü söyleyeceği, sözünün ne olacağı elbette ki yakında anlaşılacaktır. DP'nin eli bastonlu Cumhurbaşkanı hadiselere hatalı teşhisler koymasıyla ünlüdür. 27 Mayıs herkesten çok onun bu kusurunun sonucudur. Kayseriden ilk salıverildiğindeki davranışları ise hem kendisini hapishaneye geri göndertmiş, hem çile arkadaşlarının ıstırabını uzatmış, hem de sergüzeştçi Talât Aydemire ikinci denemesinin cesaretini vermiştir.

Celâl Bayar, muhtemelen, şimdi ortamın kendi yeni çıkışı için gayet elverişli olduğunu tekrar düşünmektedir.

Yaşayan görecektir.

Bayar ve Örtülü Ödenek yağmasının affı dolayısıyla adı yeniden dile gelen Adnan Menderes bu suretle aktüalite plânına çıkarlarken AKİS, son derece ilgi çekici bir -Başbakan Demirelin tabiriyle- "doküman"ı ele geçirmiştir.

Bu "doküman" bir şiirdir ve şairi, Adnan Menderestir. Adnan Menderes bu "Ortaokul çocuğu şiiri"ni muhtemelen bir akşam, kafası da dumanlıyken kendi dolmakalemiyle ve kendi el yazısıyla, arap harflerini kullanarak yazmıştır.

Şiir, her halde meşhur Suzan Sözene hitap etmektedir. Zira Suzan Sözenin Menderese hitaben daktilo makinesiyle yazıp altını imzaladığı mavi renkte bir kâğıdın arkasına yazılmıştır. Suzan Sözenin şiiri de "Ortaokul şiirleri" sınıfına girecek bir "edebiyat şaheseri"dlr ve pek romantik bir tarih taşımaktadır: "30 Ocak - 3 Şubat 955, saat 16.30'a kadar". Şiirin adı "Hüzün'dür. Bu "Hüzün"dür ki Adnan Menderese, yan sayfada orijinalini ve yeni harflerle metnini yayınladığımız şiirini ilham etmiştir: Şiir, Menderesin bugüne kadar ele geçmiş tek şiiridir ve Türkiyede İlk defa olarak AKİS'in bu sayısında yayınlanmaktadır. Eski Başbakanın hayranları hiç şüphesiz ilâhlarında, varlığından emin bulundukları "siyasi deha"nın yanında bir de eşsiz "edebi kabiliyet" keşfedeceklerdir ve belki bundan sonraki seçimlerde çok AP adayı bu şiiri ezberleyip kürsüye çıkacaktır.

AKİS böylece, Türk Edebiyatı Tarihine de bir hizmet etmiş olmanın sevinci içindedir.

Yalnız, tuhaf tesadüf, bu "doküman" elimize bir başka dokümanla birlikte geçmiştir ve bu ikinci "doküman" hadisedeki romantizm unsurunu biraz zedelemektedir. Buna mukabil "doküman", AP oylarıyla üzerinden sünger geçirilen Örtülü Ödenek yağmasının nerelere harcandığını göstermektedir. Her halde bu "doküman" AP oylarının sahiplerinin vicdan huzurunu arttıracaktır.

"Doküman" bir yabancı moda dergisinden kesilmiş iki resimdir. İki vizon kap resmi. Bunları şair ruhlu kadın, şair sevgilisine sipariş etmektedir. Görülüyorki şair ruhlu kadının zevkleri, öyle ucuz zevk de değildir.

Suzan Sözen aşk şiirlerinin yazıldığı yıllarda Refik Koraltan ile

Adnan Menderesin, kendi elyazısı ile S. Sözene yazığı aşk şiiri

Resimlere bir not ilişiktir.

"Renk olarak İlkini tercih ediyorum. 'Brun pâle naturel DIADEM' İkincisi daha ucuz ise, yani 'Gris pâle naturel AZURENE' o zaman onu al. Zahmet olursa hiç birini alma.

Ölçüyü yukarıda yazdım. 18.

Nuri kapıya geldi. Bana hiç vakit bırakmadın. Mektup yazacaktım. Seni çok una çok, pek çok seviyorum. Bazen kalbimi kırıyorsun. Üzüntümü tahmin edemezsin!

Kendine iyi bak. Hayat'ta en çok sevdiğim sensin!"

Notun tarihi 30.9.59, notun altındaki İmza "Suzan", notun hitap ettiği kimse, Örtülü Ödeneği bu çeşit masrafların karşılığı olarak kullanmasında affedilmeyecek hiç bir taraf görülmeyen bir Başbakan, Adnan Menderestir.

— İlkiydi o akşam
sevdim öperek binlerle
seni
— Sihrinle o an
kendimde nasıl his
ettimdi seni..
— Sende hissederek,
kendimi aşka
nasıl verdimdi
— Sel halinde coşan
sevgilerin tek
hissi zaten hep
bu değil mi?

da Salı günü saat 10 sularında, Kadıköyün Çiftehavuzlar, Papatyalı sokak, 13 numaralı sayfiye evinde geçti. Buruşuk, lekeli elin sahibi, "kocamış'lığı özel doktorunun verdiği raporla sabit görülüp, , Cumhurbaşkanı Sunay tarafından "özel af"la müebbet hapislikten kurtulan Celâl Bayardan başkası değildi.

İnciraltı sohbeti

DP İktidarının bu baş sorumlusu, dört gün önce Cumhurbaşkanının bir "atıfeti" neticesi affedilmişti. Bu "atıfet" sözü kendisini çıldırtıyordu. O böyle aflar istemiyordu. AP de kendi başına iş yapıyordu!.. Onu ancak TBMM affedebilirdi. Onun için hep, genç muhabirden, "Af ne zaman çıkacak?" diye sormuştu.

Ne var ki, Sunayın affi üzerine Bayarın evi AP'lierin "ziyaretgâh"ı haline geldi. Celâl Bayarla konuşmak, AP'li gazeteler arasında bir rekabet meselesi oldu. "Büyükbaba'larının savuracağı her "hikmet", ekmeklerine biraz daha yağ sürmüş olacaktı! Bu nedenledir ki, din sömürücülerinin karargâhı durumundaki Bâbıâlide Sabah gazetesi, "924 Anayasasına ihanet"ten dolayı Yüksek Adalet Divanınca ölüm cezasına çarptırılmış olan bu şahısla görüşmek ve elini öpmekte birinciliği kimseye kaptırmadı. Geçtiğimiz haftanın ilk günü, AP Bursa milletvekili ,Ömer Öztürkmen başkanlığındaki partililer grupuna dahil, Bâbıâlide Sabah gazetesinden, imam-hatip mezunu bir muhabir, Çiftehavuzlardaki evin bahçesinde, bir palmiye ağacının gölgesinde yapılan sohbeti, kendi gazetesinde "özel demeç" halinde yayınladı. Sadece kendisiyle Bayar bırakılarak diğerleri kesilen grup resmi, Tekke Bülteninde iki gün üstüste yayınlandı. Demeç olarak da, incir çekirdeğini doldurmıyacak şeyler yazıldı. Oysa Bayarla görüşen AP'li heyet, kendisinden özellikle "din ve âhiret" hakkında sorular sormuş, araplarla dostluk hakkında ki bu dostluk DP devrinde bozulmuştu- düşünceleri öğrenilmişti.

Tezgâhtan geçen adam

Bundan 1 yıl *9* ay 15 gün önce Kayseri Cezaevinden "hayati tehlike vardır" raporu ile tahliye edilen Bayar, tam üç defa, altışar ay süreyle cezasının infazı ertelenen tek mahkûm olmuştur. Bayarın müebbet hapis cezasının bundan yetmiş gün önce Adli Tıb Meclisince dördüncü defa ertelenmesi ise, Adliye için tam bir "trajedi" niteliğindedir.

Süleyman Demirel
ilâhları kızdırdı

8 Kasım 1965 tarihinde hapis cezası üçüncü defa ertelenen Bayarın 6 aylık süresi 7 Mayıs 1966 tarihinde sona ermiştir. Kayseriden alınan ve altı ay sonra da Haydarpaşa Nümune pastanesinde onaylanıp Adli Tıb Meclisine gönderilen raporlar 7 Temmuz 1966 tarihinde aradan 18 aylık bir sûrenin geçtiği dikkate alınarak onaylanmamıştır. Adli Tıb, sağlık durumunda değişiklik olabileceğini, bu sebeple Bayarın yeniden, tam teşekküllü bir devlet hastahanesinin sağlık kurulunda muayene olmasını istemiş ve bu durumu İstanbul İnfaz Savcılığına bildirerek, dosyayı geri göndermiştir. Adli Tıb Meclisinin bu karan üzerine İnfaz Savcılığı, bir resmî polis aracılığıyla, Celâl Bayarın avukatı Orhan-Cemal, Fersoya durumu, yazılı olarak bildirmiştir. Ne var ki, muayene olması gerektiğini bildirmek üzere 10 Mayıs günü Bayarın Çiftehavuzlardaki evine giden avukatı Fersoy, bu evden âdeta azarlanmış bir çocuk gibi, asık suratla ayrılmıştır. Zira Bayar ona, hastahaneye değil, cezaevine gitmeye hazırlandığını bildirmiş ve:

"— Bavullarım bile hazır!." demiştir.

İstanbul İnfaz Savcılığına ulaşan bu cevap, bir anda AP İktidarını şaşkına çevirmiştir. Zira seçim pazarlığına giriştiği Bayarın, tam kısmi senato seçimleri arefesinde Toptaşı Cezaevine girmesi hem DP'li seçmen üzerinde kötü tesir yaratacak, hem de AP'nin DP mirasçılığına gölge düşürecektir. Bu sebeple, ne pahasına olursa olsun, Bayarın Toptaşı Cezaevine girmesine engel olunmaya çalışılmıştır. Ancak Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu, AP İktidarı ile İstanbul Savcılığının önüne bir dağ gibi dikilmektedir. Bu durumda Savcılığın, AP İktidarının CKMP'den dönme Adalet Bakanının isteğim yerine getirmesi kolay olmıyacaktır. Günkü ertelenen cezalarda, müddet sona erdiği takdirde, mahkûma tebligata dahi lüzum görülmeden, kalan cezasının infazına gidilmesi gerekmektedir. Nitekim, 10 Mayıs 1966 günü sabah saat 11'de, Üsküdar C. Savcılığına, İstanbul İnfaz Savcılığı tarafından telefonla, "Bayarın cezasının infazı için hazır olmaları ve ilâmın hemen gönderileceği" bildirilmiştir. Bunun üzerine, o gün görevli bulunan Savcı Tevfik Barutoğlu derhal harekete geçmiş, hattâ Toptaşı Cezaevinde Bayara yer bile hazırlanmıştır. Bu arada Haydarpaşa Nümune Hastahanesi Sağlık Kurulu da iki gün, Bayarı muayene için beklemiştir.

Bu da AP'ninki

12 Mayıs günü, Nilüfer Gürsoy, babasının cezaevine girmesine engel olmak için, Ankaradan acele olarak İstanbula gelmiş ve bir gün sonra da Bayarın özel doktoru Seyfullah Türe tarafından bir rapor düzenlenmiştir. Dr. Seyfullah Türenin Bayarı muayene etmeden, sadece eski raporlarını okuyarak düzenlediği yeni raporu ertesi gün Nilüfer Gürsoy, Bayarın avukatı Fersoy ile birlikte İstanbul Savcısı Nedim Demirele götürmüştür. Altı aylık süre biteli dört gün olduğu halde bir türlü cezaevine konulamıyan Bayar, böylece, kendi özel doktoru tarafından verilen raporla cezaevine gitmekten kurtulmuştur! Bu ara-

DIŞ GEZİLER Japonya

XII

ATSUMONO Nİ KORİTE NAMASU O FUKU

Çorbadan ağa yanan, sirkeyi üfleyerek içer
(Japon Atasözü)

Uçağımız yavaş yavaş Hiroşimaya yaklaşıyordu. Altımızda masmavi, küçük adacıklarla dolu bir deniz uzanıyordu. Yer yer istridye tarlaları gözü alıyor, bunlar birbirini takip ediyor, ilk bakışta şaşırtıcı bir manzara gösteriyordu. Hava açık, berrak ve bulutsuzdu.

Tıpkı, 1945 yılının 6 Ağustos sabahı olduğu gibi..

O sabah, erken vakitte amerikalıların B-29 tipi üç bombardıman uçağının Hiroşima istikametinde geldikleri görüldü. 8500 metreden uçuyorlardı. B-29'lar Hiroşimalıların meçhulü değildi. Japonlar bunlara B-san, yani Bay B diyorlardı. Dehşetli uçankaleler Japonyada bombalanmamış sadece iki yer bırakmışlardı: Kyoto ve Hiroşima. Hiroşimalılar kendi sıralarının geleceğinden emindiler. Zaten bu B-san'ların yüzünden Hiroşimada hemen her gece alarm veriliyordu. Şehrin kuzeydoğusundaki Biwa gölü uçankalelerin randevu mahalliydi. Darbe indirilecek şehir hangisi olursa olsun B-29'lar Biwa gölünün üzerinde buluşuyorlar ve toplu halde, altüst edecekleri bölgeye uçuyorlardı. Bunun haricinde, bir süredir sabahları da bazı amerikan uçakları şehrin üstüne geliyor, dolaşıyor ve gidiyorlardı.

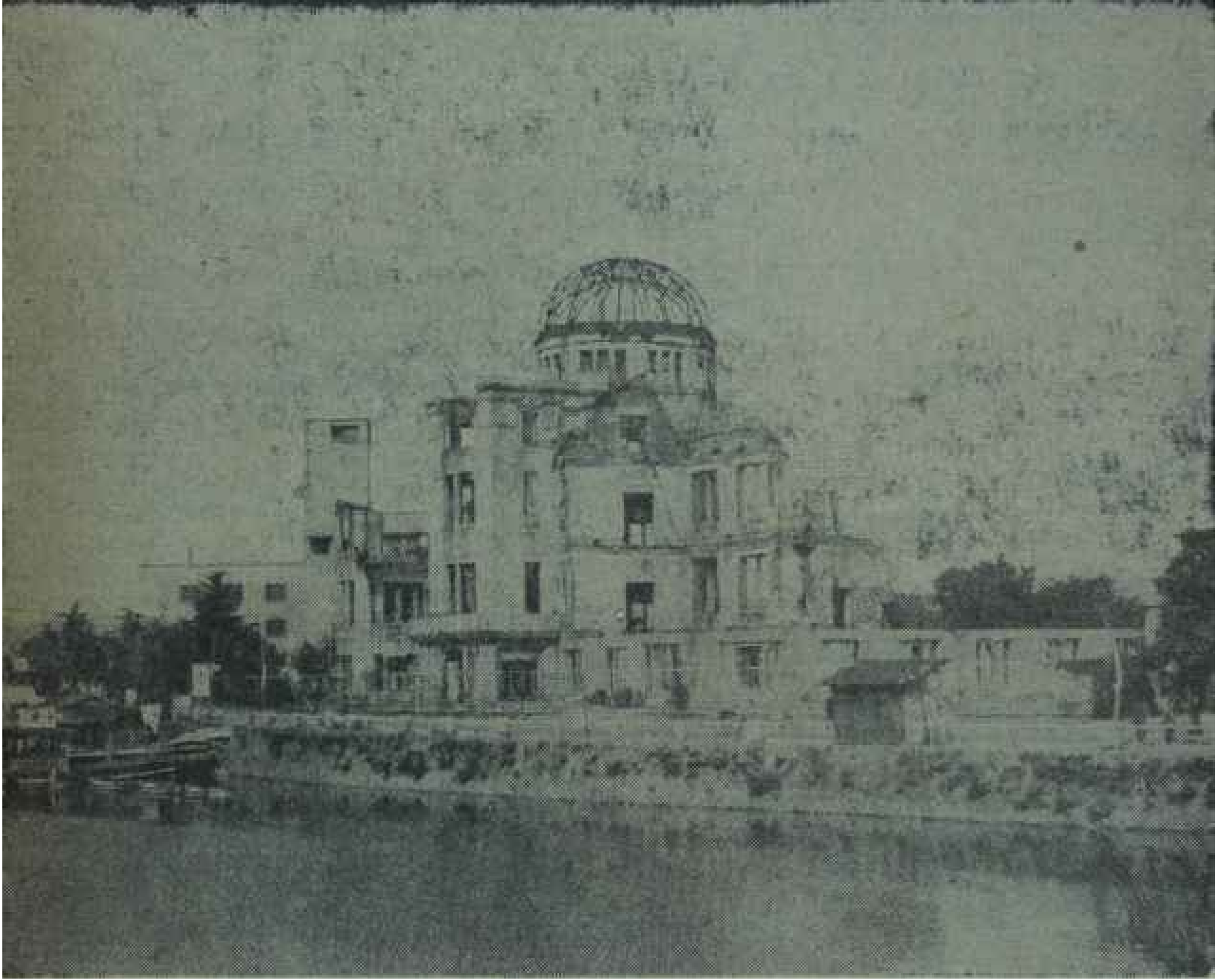
1945 yılının 6 Ağustosunda Japonyanın Amerikaya karşı dayanacak fazla gücü kalmamıştı. Harp Avrupada bitmiş, nazi Almanyası teslim olmuş, Müttefikler bütün dehşetleriyle Japonyaya dönmüşlerdi. Japonlar Uzak Doğunun çeşitli memleketlerinden çoktan çekilmişlerdi. Pearl Harbour'u takip eden günlerdeki seri zaferler seri hezimetler haline gelmiş, japon-işgaline girmiş bölgelerin hepsi amerikalılar tarafından kurtarılmıştı ve şimdi Japonya kendi can derdine düşmüştü. Onun için B-san'lar japon göklerinde babalarının evinde gibi dolaşıyorlardı.

Buna rağmen japonların teslim olmak gibi bir niyetleri yoktu. Aksine, son japon, imparatoru için canım verinceye kadar döğüşeceklerdi. Tokyo düşerse İmparatorluk karargâhı Hiroşimaya nakledilecekti. Japonya ada ada, adım adım savunulacaktı. Bütün hazırlıklar o istikametteydi. Bunu amerikalılar da biliyorlardı. Sovyetler Birliğinin işe katılması dahi bazı japon hayallerini yıkmıştı, fakat onları, kaybedilmiş harbi bitirmeye itmemişti.

O sabah, üç B-29'dan bir tanesi motörlerini durdurdu, şehrin ortasına geldi ve bir tek bomba attı. Saat tam 8.15 idi. Bombasını salladıktan sonra sağa çark etti, son sürat kaçtı. Bomba yerden 570 metre mesafede patladığı zaman, B-san 16 kilometre mesafedeydi. Uçak bombayı Aioi köprüsünün üzerine atmıştı. Biraz ilerisindeki Shima hastahanesi bombanın patlama merkezi oldu. Bombanın hemen altında Sınai İlerleme Sarayı vardı.

Bombanın patlamasıyla 300 bin derecelik bir hararet doğdu. Göğe doğru bir mantar bulutu yükseldi. Bulut 48 saniyede üçbin metreye çıktı. Sekizbuçuk dakika sonra dokuzbin metredeydi. Hiroşimalılar dünyanın sonunun geldiğini zannettiler. En ağır bombardımanlarda bulunmuş japonlar bile böyle bir şey görmemişlerdi. Sanki amerikalılar cehennemin bütün ateşini Hiroşimaya boşaltmışlardı. Şehrin 90 bin evinden 62-70 bin tanesi yıkılmıştı. Ölenlerin adedi 300 bine yakındı. Bunların büyük bir kısmı ortaokul çağında çocuklardı. Çocuklar, bir bombardıman halinde yardım ekipleri halinde düzenlenmişlerdi. Onun için, verdikleri kurban sayısı büyük oldu.

Tam 75 saat sonra ikinci bir atom bombası Nagasakinin üzerinde patladı. Japonya için teslim olmaktan başka çare kalmamıştı. Amerika Cumhurbaşkanı Truman memleketinin elinde bu bombalardan daha bulunduğunu ve harp uzadığı takdirde bunların da Japonyaya

Atom bombasının kurbanı Hiröşimadan bugün ayakta kalan tek gerçek hatıra, işte bu yıkık binadır. Bomba, hemen tam bu binanın üstünde patlamıştır..Japonlar onu, kaldığı gibi muhafaza etmişler. Harbin nasıl bir felâket olduğu Hiroşimada o kadar güzel anlaşılıyor ki..

karşı kullanılacağını açıklamıştı.

Zaten Japonya, normal hava alanlarından hemen tamamile yanmış, yıkılmış ve mahvolmuştu.

Şimdi, aradan geçen 21 yılın sonunda Hiroşimada, atom bombasından kalan bir, harap ve yıkık Sınai ilerleme Sarayıdır. Japonlar binayı o günkü haliyle muhafaza etmişler. Bina da tuhaf bir şekilde hasara uğramış. Etraftaki bütün binalar tamamile yerle bir olmuşken Sınai ilerleme Sarayının iskeleti olduğu gibi kalmış. Japonlar onu ortadan kaldırmamışlar. Şimdi atom bombasının tek hatırası, anıtların en manalısı olarak Hirosimada, nehrin kenarındaki yerinde duruyor.

Bombanın üstünde patladığı saha -bir adacık - park olarak düzenlenmiş. Parkın sonunda Hiroşima Barış Hatırası Müzesi var. Gariptir, atom bombası harpçi bir milletten barışçı bir millet yaratmış ve bombayla ilgili bütün hatıralar barışı terennüm ediyor.

Parkın dikkati çeken başka bir anıtı "Atom Bombası Çocukları Heykeli". Bunu, Sadako Sasaki diye bir çocuk hatıra getirmiş. Sadako, bombanın şualarının kurbanlarından biri. 1955'in Ekiminde ölmüş. Şualardan hâlâ ölenler var. Hirosimada, bombadan sağ kurtulan 93.393 kişi tesbit edilmiş. Bunlara birer Atom Bombası Kartı verilmiş. Haftada iki defa bedava tedavi görecekler ve bu suretle bir de kontrolden geçecekler. Öldükleri veya başka bir yere gittikleri takdirde kartlarını iade edecekler. Şimdi, bunların 12 bin 907 tanesinden bir haber yok. Muhtemelen artık bir kontrola lüzum görmüyorlar.

Sadako Sasaki uzun süre hasta yatmış, Ya-

tağından çıkamamış. Yattığı yerde kâğıttan barış güvercinleri yaparmış. Bunlardan bin tane yapmak istiyormuş. Fakat ömrü yetmemiş. Bunun üzerine bütün japon çocukları seferber olmuşlar ve barış güvercinlerini tamamlamışlar. Bunları, Atom Bombası Parkında, ölen japon çocukları adına yükselttikleri modern heykele asmışlar. Bugün, bu kâğıttan güvercinler, rengârenk, heykelin altında rüzgârdan uçuşuyor.

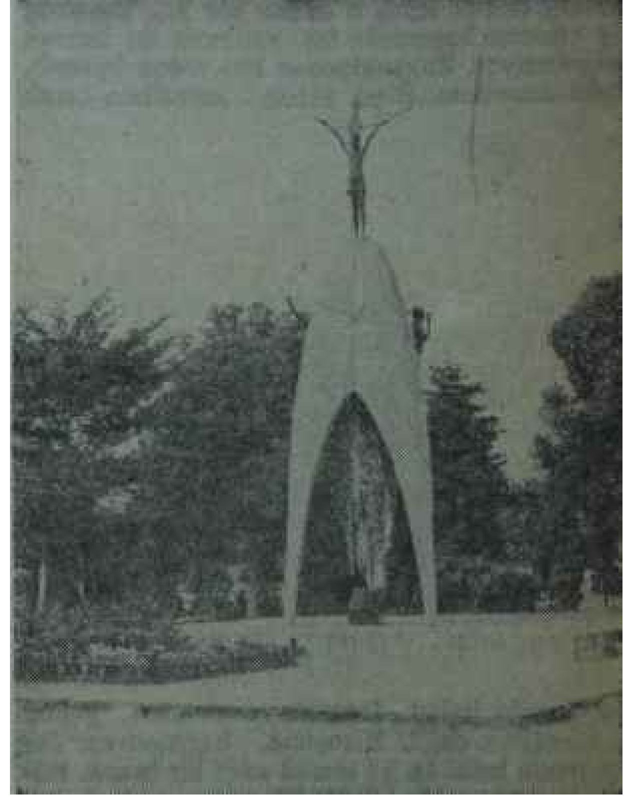
Ben, harp felâketinin ne olduğunu ta içimde iki defa hissettim. Bir defasında, Leningratta, şehrin bin günlük ablukasında çoğu açlıktan ölmüş 700 bin kişinin yattığı mezarlığı gezerken. Bir defasında da, Hiroşimada, Barış Hatırası Müzesini dolaşırken. Bu, aslında, atom bombasının hatırası.

Bombadan sonraki Hiroşima, bu müzede. Bir maket, şehrin ne kadarının nasıl tahrip edilmiş olduğunu gösteriyor. Merkez, tamamile toz yığını haline gelmiş. Buralardan canlı bir kimsenin çıkmadığım tahmin etmek zor değil. Bir dış dairede evler harap olmuş. Ayakta kalan bina öylesine az ki..

Ama, müzenin asıl tüyler ürperten tarafı yanmış adamların, kadınların ve çocukların mankenleri. Bunlar, gerçekten yürek kaldırıyor ve bunların dehşetini ifade etmek kolay değil. Elbiselerin, demirlerin, çeliklerin, ayakkabıların ve tabii vücutların ne hale gelmiş bulunduğu görülüyor. Hepsi özel camekânlara yerleştirilmişler. Bazılarının kime ait oldukları altlarında yazılı. Feci, feci.. Halk, bomba patladığında ne olduğunu, başlarına nenin geldiğini anlamamış. Yanık, yıkık, kan.. Derhal çeşitti tefsirler başlamış. Bazıları, amerikalıların bütün şehre benzin döktüğünü, sonra bir bombayla bunu tutuşturduğunu ileri sürüyormuş. Onbinleree bombanın birden atıldığını söyleyenler olmuş. Her halde, böylesine felâkete bir tek bombanın yol açtığını kabul eden fazla çıkmamış. Düşünmek lâzımdır ki bütün şehir, bir ucundan ötekine, lâvla kaplı hale gelmiş.

Hiroşima ancak Pompeiyle kıyaslanabilir. Pompeiye tabiatın reva gördüğünü, Hiroşimaya insan reva görmüş.

Fakat, maketteki Hiroştmayı sakın gerçekte, aradan geçen yılların sonunda aramayınız. B-san'ın yerle bir ettiği şehrin yerinde japon yepyeni her halde eskisinden daha güzel bir belde yaratmıştır. Hiroşima,' bir defa, tabiat itibariyle nefis. Her taraf yemyeşil. Cazip bir kıyı kilometrelerle uzanıp gidiyor. Bunun karşısında adalar var. Adalarda ve kıyıda plajlar, lokantalar, eğlence yerleri. Bir asfalt yol deniz kenarını boydanboya katediyor. Adaları küçük vapurlar büyük adaya bağlıyor. Bizim, İstanbulun adaları gibi yerler. Sayfiye otelleri iyi mevsimlerde çok turist çekiyor. İtsukushima

Hiroşimadaki Barış Parkının ortasında, bu "Atom Çocukları Anıtı" duruyor. İçinde, kâğıddan yapılmış bin tane barış güvercini rüzgâra uyup dönüyor ve anıt, bombadan ölen binlerle çocuğun hatırasını taziz ediyor. Çocukların çoğu ortaokul çağındaymışlar. Harbin gözü, ne yazık ki kör...

şinfo mabedi burada. Yani, adaların birinde. Öyle bir yere yapmışlar ki met ve cezir hareketlerinde sular gelince bütün mabet bir ada gibi denizin üstünde yüzüyor, sular çekilince len anıtlarından biri. Milâttan sonra 811 tarihikumlukta kalıyor. Japonyanın en fazla gezini taşıyor.

Hiroşima şehrinin kendisi ise, kelimenin tam manasıyla "modern bir büyük şehir". Bizi getiren F. 27 yolcu uçağı gayet güzel bir hava alanına indi, orada gayet güzel bir istasyon binası bulduk. Otomobille, asfalt, geniş bir yoldan geçerek önce şehrin ortasındaki Parka gittik, anıtları gördük, müzeyi gezdik. Parkın etrafı gayet büyük, yüksek iş binalarıyla çevrili. Hepsi, yepyeni. Sonra, bir tepenin üzerine çıktık. Oradan, dürbünlerle şehrin tamamı seyrediliyor. Evler, evler, evler. Gayet muntazam caddeler birbirini kesiyor. Nehrin üstündeki köprülerin hepsi, tabii yeni baştan yapılmış. Yemeğimizi lüks bir otelde yedik.

Atom bombası denilen felâketin bundan 21 yıl önce buranın üzerinden geçmiş olduğunu

tahmin etmek artık o kadar zor ki.. Tepedeki bir binanın kapısında ise, yanyana iki bayrak dalgalanıyor. Bayraklardan biri japon bayrağı, öteki amerikan. Bina. japon - amerikan ortak atom araştırma enstitüsü.

Japonlar yeni bir Hiroşima yaratırlarken eskinin üzerine de kül örtmek faziletini ve basiretini göstermişler.

BAKA TO HASAMI WA TSUKAİYO

Deliler de makas gibi *işler;* mesele onları işletebilmektedir.

(Japon Atasözü)

Japonyada kolay tanınmayacak olan yalnız Hiroşima değil. Hiroşima, harpsonrası Japonyasını belki en iyi temsil eden bir örnek. Bütün Japonyayı bir büyük Hiroşima saymak kabildir. Yanmış, yıkılmış, mahvolmuş, milleti mağlûp edilmiş bir memleket. Japonlar o Hiroşimadan bu Hiroşimayı ve o memleketten bu memleketi çıkarmışlar. Bunun sırrı nedir?

Bunun sırrı, Plân değil. Japonlar, bilhassa İkinci Dünya Harbi sonrasının sihirli anahtarı Ekonomik Kalkınma Plânına hiç iltifat etmemişler ve bugünkü hallerini özel sektör vasıtasıyla ve tamamile liberal bir ekonomiyle sağlamışlar. Bir peşin hükme, kalkınmanın mutlaka Plânla olması gerektiği prensibine bağlanmamışlar, kendilerine has pratik zekalarıyla şöyle düşünmüşler: Bizim şartlarımıza nasıl bir kalkınma yolu uygundur? Bundan dolayıdır ki japon ekonomisinde Plânın rolü, bırakınız Sovyet Rusyayı ve sosyalist veya sosyalizan, devletçi ülkeleri, Almanyada, Fransada yahut İtalyada Plândan anlamlan mânadan bambaşka.

Japon Hükümeti İkinci Dünya Harbinden sonra bir çok Plân yapmamış değildir. Hattâ halen, bir de Plânlama Teşkilâtı var. Fakat japon ekonomisi bir Plânlı Ekonomi değil. Bir, Serbest Özel Sektör Ekonomisi. Hükümet zaman zaman özel teşebbüse şu veya bu şekilde karışıyor. Dünyada bunu yapmayan devlet mi var? Amerikada bile bu tarz müdahalelerin mevcudiyeti kimsenin meçhulü sayılmaz. Ancak Japonyanın ekonomik hayatını Hükümet değil, pazar, piyasa ayarlıyor ve nâzım rol onun tarafından oynanıyor. Ekonomi kendini bir Plâna değil, pazarın, piyasanın şartlarına ve icaplarına uyduruyor.

Pazarı, piyasayı etkileyen unsur ise rekabet. Özel sektörde rekabet, belki de hiç bir yerde, Japonyada olduğu kadar fazla değildir. Bu bazen öldürücü, mahvedici bir hava taşıyor ve firmaların/birbirleriyle mücadetesi hiç bir insaf tanımıyor. Hükümet bu piyasaya, koruyucu, âdeta şefkatli gözlerle bakıyor, fakat oyuna ve kaidelerine hemen hiç karışmıyor.

Japonyada çok büyük, birer imparatorluk sayılacak müesseler var. Ancak bunların yanında orta ve küçük teşebbüsler de gayet fazla. Bu, japon ekonomisine bir özellik verdiği gibi bir de dinamizm sağlıyor. Para kazanmak, işini büyültmek, tıpkı amerikalılar gibi japonların da ideali. Ancak, çok geniş imparatorlukların yanında basit aile firmalarının da bulunması bir dengesizlik doğuruyor ve hastalık iflâslarla kendini belli ediyor. Japon ekonomisinde iflâs, basit ve her gün vuku bulan bir hadise. Bir japon iktisatcısı bana:

"— Eğer ayda beşyüzden fazla iflâs olmazsa, iflâslar bu miktarı geçmezse japon ekonomisi tıkır tıkır işliyor demektir.." diye anlattı.

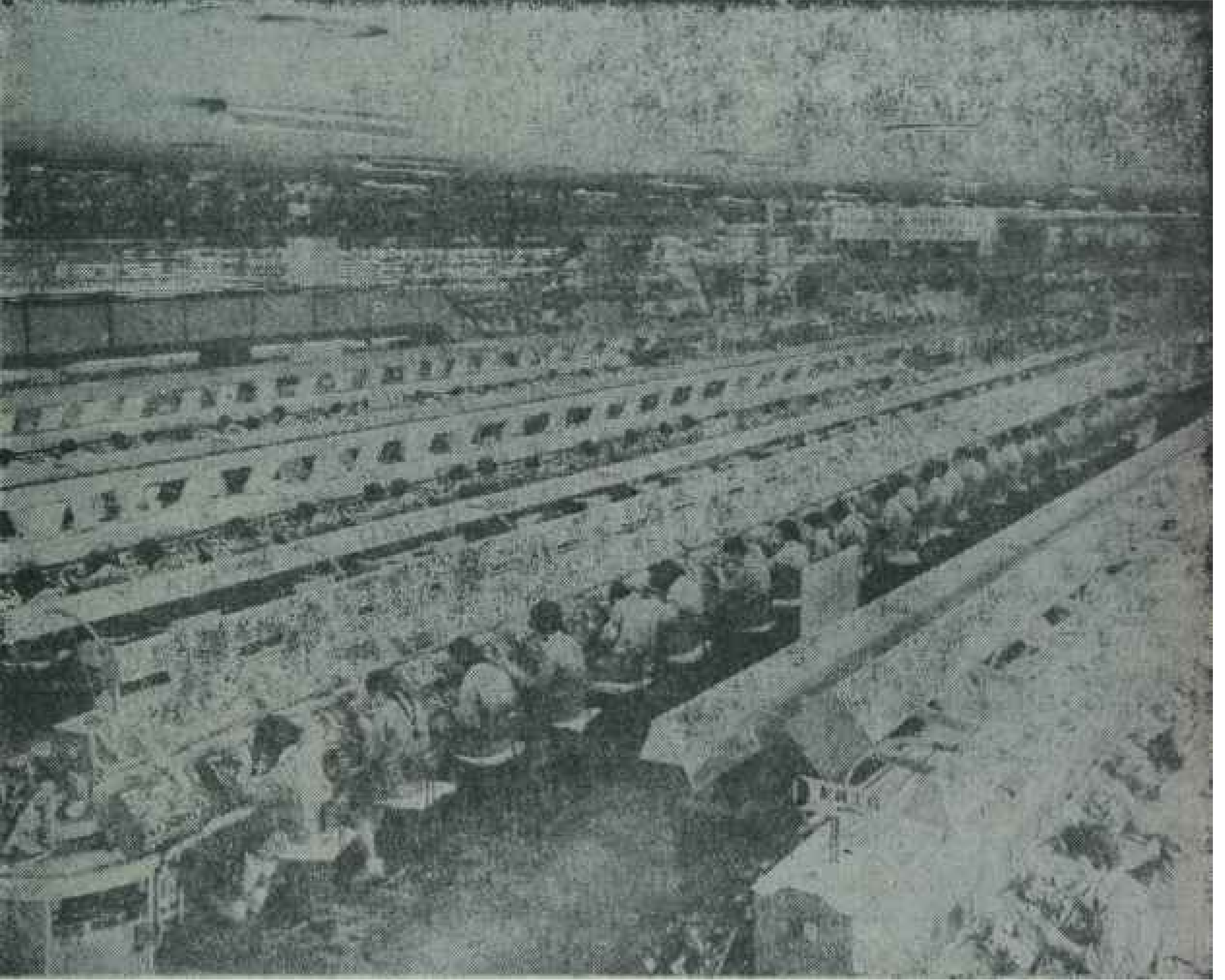
İflâs edenler, rekabete dayanamıyan ufak firmalar.

Dengesizliği gösteren bazı kaba rakkamlar var. Firma adedi hesabıyla, endüstrinin yüzde 99'u küçük ve orta çapta. Bunun yüzde 77'si dört veya daha az adaşı çalıştırıyor. Ya-

ni, atelye. Hattâ atelye bile değil de minik iş yerleri. Bu yüzde 99'da, çalışan japonların yüzde 66'sı geçimini sağlıyor. Yüzde 99'un yarattığı ise, bütün japon sınai istihsalinin yüzde 50'si.

O zaman, geriye kalan yüzde 1'in, yani imparatorlukların rolü ve önemi daha iyi ortaya çıkıyor. Sınai istihsalin geriye kalan yüzde 50'-sı, bu yüzde 1'in eseri. Bu yüzde 1'de, çalışanların yüzde 34'ü mevcut. Görülüyor ki firmaların yüzde 1'i, âdeta devlet içinde devlet.

Japonyada devlet, iş âleminin daima yardımcısı olmuş, o arkada kalmış, iş âleminin kendi kendine gelişmesini iteklemiştir. Japonya modernleşirken, XIX. Yüzyılın ortasında bir derebeylik sisteminden yeni telâkkilere geçerken Meiji İdaresinin bilhassa sermaye temini bakımından sarfettiği gayretleri anlatmıştım. Hani Daimyolara verilen devlet bonoları, samurayların ticaret âlemine kaymalarının kolaylaştırılması.. Bu tutum Japonyada hep devam etmiş ve her güç devrede devlet iş âlemini, işine çok karışmaksızın desteklemiştir. Meiji devrinde nasıl devlet yeni sanayiin kurulması için koruma tedbirleri almış, teşvikte bulunmuş, öğreticilik görevi yapmışsa İkinci Dünya Harbinden sonra da aynı yol tutulmuştur. Tabii şimdi, japon iş hayatı ve bilhassa özel sanayi devleşmiş bulunduğu için devletin yardımı azaldıkça azalmaktadır. Japon ekonomisi artık kendi kanatlarıyla uçmaktadır.

Japonyanın dev endüstrisi, bu muazzam ve son derece modern tesisler hep özel sektörde özel teşebbüsün eseri. Japonya, plânlama yapmadan kalkınan bir memleket örneği. Ama Japonyanın bütün şartları plansızlığın gerekçesini teşkil ediyor. Yukardaki fabrika Osakadaki bir televizyon âleti fabrikasıdır ve bir dev müessesenin -Matsuşita- malıdır.

Bir defa, japon plâncıları özel sektörü bir plânlama sahası olarak katiyen almamışlardır. O sahada verdikleri rakkamların, çizdikleri he-

deflerin "tahmini" olduğunu bilhassa belirtmişler ve hem plân yapmanın, hem onu gerçekleştirmenin özel sektörün kendisine ait bir iş olduğunu açıkça bildirmişlerdir. Buna mukabil, gelişmeleri ister istemez ve dolayısıyla etkileyecek "iktisadi ve mali politikanın esasları"nı peşinen ilân etmişlerdir. Böylece, kendi plânını yapar ve tatbikatını yürütürken japon iş adamı bir takım sürprizlerle karşılaşmak tehlikesinden kurtarılmıştır.

Plân bu mânada anlaşılınca devlet sektöründe de katı çizgilerin bulunmaması akla gelen tabii neticedir. Gerçekten de devlet sektörü dahi Japonyada, özel sektörün gelişmesi bir esas unsur olarak alınarak plânlanmaktadır. Japonyada bugün ekonomi yüzde 93 nisbetinde liberal hale getirilmiştir.

Japonyadaki Ekonomik Plân anlayışını kavrayabilmek için, bilinen bir çok prensibi tersine çevirmek lâzım. Plânlarda, genellikle, esas olan devlet sektörüdür. Kalkınma, onun vasıtasıyla gerçekleşecektir. Plânlar, hiç olmazsa belirli süreler için, özel sektöre ait sahalara bile el atarlar. Alınan kuvvetli vergiler özel şahısların elindeki yatırım imkânlarını belki azaltır ama, devlet yatırımları plânlı ekonomilerde böyle beslenir. Özel sektöre gelince, ekonomi bir karma ekonomiyse ve özel teşebbüse de hayat hakkı tanınıyorsa o, sıkı kalkınma devrelerinde devlet sektörüne yardımcı olur. Ancak onun çalışma sahası da devlet tarafından plânlanmıştır ve memleketin ekonomik hayatını devlet kontrol altında tuttuğundan özel sektöre istediğini yaptırtır, istemediğini yaptırtmaz. Çeşitli sahalarda kapasiteyi devlet tâyin eder, özel sektörün yatırımlarının dallarını devlet sınırlandırır, hattâ bunların gerçekleşmesi için plân ve projeleri bile tasdikten geçirme mecburiyeti, koyar.

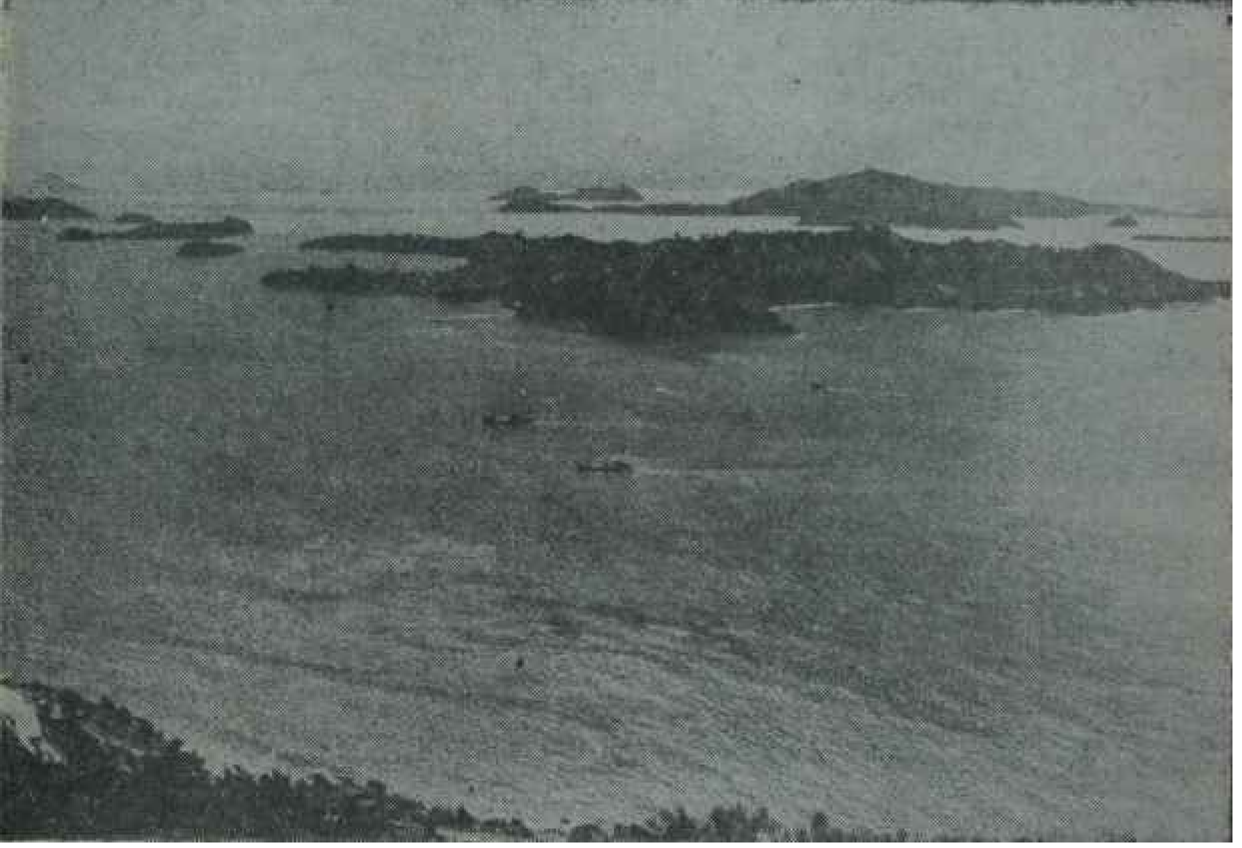
Japonya bunların hiç birini yapmayarak, hattâ tam aksini yaparak kalkınmıştır ve onun tuttuğu yol dünyadaki bütün liberal ekonomi taraftarlarının ağızlarının suyunu çeşme suyu gibi akıtacak bir yoldur. Japonya, özel sektörün kalkınmasıyla kalkınmıştır ve devletin bir tek hedefi olmuştur: İş âlemini geliştirmek. Devlet kendi yatırımlarını, hattâ âmme hizmetlerini iş âleminin durumuna göre ayarlamıştır. Moda, tâbirle resesyon zamanlarında devlet, âmme hizmetleri bakımından bir politika takip etmiş, resesyon savıldıktan sonra yeni şartlara uygun politikaya geçmiştir.

Diyet binasının yanındaki Başbakanlık makamında Japonya Başbakanı Eisaku Sato bana, Hükümetinin geniş bir âmme yatırımları devresine girmek üzere olduğunu söylerken Japon iktisatcıları bu niyeti daha önceden anlatmışlardı. Sebebini de bildirmişlerdi. Japon ekonomisi bir dar boğaza gelmiştir. Bazı mallarda sütrprodüksiyon başlamıştır. Bu ekonomi için ayda 500 iflâs normaldir ama bunların adedinin artması tehlikesi doğmuştur. Sonra, işsizlik kapıyı çalmıştır. Gerçi japon firmalarında genellikle adam çıkartmak âdeti yoktur. Firmalar bir şeyler yapıp adamlarını muhafaza etmektedirler ama yetişen yeni nesil için iş bulmak zorlaşmaktadır. Fazla liberal ekonomi Japonyada gene bir resesyon yaratmıştır. Şimdi devlet "subap" görevini yerine getirecektir. Ondan dolayıdır ki Sato Hükümeti geniş bir yatırım programı hazırlamıştır: Yollar, limanlar, barajlar, alanlar.. Yani, âmmenin ihtiyaç hissettiği tesisler. Düşününüz, Japonyada devlet, bu ihtiyaçları karşılamak için ekonominin elverişli -yani, bu tarz yatırımlar için elverişli- zamanını kolluyor.. Devletin müdahalesiyle iktisadi hayat canlanacak, resesyon yenilecek, durum normalleşince devlet tekrar kabuğuna çekilecek ve meydanı zaibatsulara bırakacaktır. Zaibatsular da bir yandan kendi ekonomik imparatorluklarını biraz daha fazla büyültürken japon milli gelirini biraz daha arttıracaklardır.

Plân nasıl her kapıyı açan bir sihirli anahtar değilse, plansızlık ve tam liberal kalkınma programı da bütün memleketleri bir başka Japonya yapacak Alaeddinin lâmbası sanılmamalıdır. Özel sektör eliyle memleket kalkındırmak bir takım japon şartlarının icabı ve neticesi.

Eskiyi bırakalım. Japonya, İkinci Dünya Harbinden perişan çıkıyor. Napolyonun "Barut yok" hikâyesinde olduğu gibi, bir defa sermaye yok. Ama, hiç bir şey yok değil. Bir defa, Japonyayı iki Dünya Harbi arasında ihya etmiş bir kaç faktör hâlâ mevcut. Ucuz el emeği. İşletmecilik kabiliyeti ve teknik. Çalışkan bir halk. Bunlarla Japonyayı tekrar yaratmak lâzım.

Japon karakterinin bir özelliği var. Japon, tasarruf eden bir millet. Tasarruf, sermayeyi doğuruyor. Çalışan her japon kazancının bir kısmını mutlaka ayırıyor ve bunu bankaya yatırıyor. Tasarruf, Japonyada kazancın yüzde 20'sinin üstüne çıkmaktadır. Japonyada herkes yeni bir kalkınmış memleket yaratmak için kollarını sıvadığında bir hayırlı daire, bir mesut daire teşekkül etmiştir. Müesseseler tekrar canlanmak için bankalara başvuruyorlar. Kredi alacaklar, harap olmuş, yanmış ve yıkılmış tesislerini yenileyecekler. Bankalar yüzde 7 faizle çalışıyor. Bu faiz nisbeti firmalara, batmadan iş görmek imkânını sağlıyor. Bankalardan sağladıkları kredilerle müesseseler yavaş yavaş canlanıyorlar. Canlanan müesseseler çalıştırdıkları kimselere daha fazla ücret ödemek

Japonya dört tane büyük, ama böyle sayısız ufak adadan müteşekkil. Hiroşimaya uçakla gidilirken bunlar o kadar güzel görünüyor ki.. En büyük adanın -Tokyo da, Hiroşimada onun üzerindedir- bir iç denizi var. Bu iç denizde küçük adaların en cazipleri bulunuyor ve bunlar turistik bölgeleri teşkil ediyor.

ıkânını buluyorlar, hem de çalıştırdıkları kim--lerin adedi artıyor. Sadece müesseselerde çalışanlar artmıyor. İş hayatı canlandıkça çeşitli sahalarda her geçen gün biraz daha fazla insan para kazanıyor. Para kazananlar bunun tamamını sarfetmiyorlar. Yüzde 20'sinin üstündeki kısmını tasarruf ediyorlar ve bu, bankaların kredi imkânını arttırıyor. Fakat işin başında, bankaların mevduata japon iş âleminin kredi ihtiyacını karşılayacak çapta değildir. Japon Bankası, yani bizim Merkez Bankası Hükümetten para alıyor ve bunu özel bankalara veriyor. Özel bankalar da, ihtiyaç sahiplerine.. Mekanizma Japonyâda mükemmel işlemiş ve japon iş hayatı 1950'lerden itibaren tam bir gelişme rayına girmiştir. 1953'te fert başına düşen milli gelir harp öncesinin 1934-36 seviyesini bulmuş, ondan sonra da mütemadiyen artmakta devam etmiş, 1963'te 500 doları aşmıştır. Adam başına düşen millî geliri 500 doların üstünde olan memleketler, bilindiği gibi, bugün dünyada Zenginler Klübünün üyesi sayılmaktadırlar ve bu klüpte sadece iki tane Demir Perde gerisi memleket vardır: Sovyetler Birliği ve Çekoslavakya. Atom bombalarının kurbanı Japonya, Zenginler Klübündeki sesini almada hiç de fazla gecikmiş değildir.

Japonyanın başka bir özelliği gayrisafi milli hasılanın gelişme nisbetinin on yıldır hep yüksek seviyede olmasıdır. Çok memleket bu nisbette yüksek başlamış, fakat sonradan hız düşmüştür. Meselâ Almanyada bu nisbet 1950-55 arasında 9.0 olmuş, 1955 - 60 arasında 6.0'a, 1960-63 arasında 4.4.'e inmiştir. Avusturyadaki nisbetler aynı devrelerde 7.0, 5.2 ve 3.9'-dur. Buna mukabil Japonyâda gayrısafi milli hasılanın artma nisbeti 1950-55 devresinde 9.1, 1955-60 devresinde 10.0 ve 1960-63 devresinde 10.7 olmuştur.

Gerçi bu hızlı kalkınmada, Japonyanın kendi milli hasletlerinin yanında bir takım yardımcı unsurlar da sol oynamıştır. Japonların "her felaket,birde saadet getirir" sözü İ-

kinci Dünya Harbinden sonra da doğru çıkmıştır. Meselâ, 1950'lerden itibaren dünyada hammadde piyasası düşmüş, buna mukabil mamul madde fiyatları artmıştır, Bu, japon ekonomisi tarzı bir ekonomi için bulunmaz nimettir ve Büyük kâr demektir. Zira Japonya, ham maddeyi dışardan alan ve bunu işleyip satan bir memlekettir. O devrede japonlar ucuza mal almış, bunu yüksek fiyatla satmış, iki defa kârlı çıkmışlardır. Düşünmek lâzımdır ki dünya ihracatına nazaran Japonyanın ihracatı yeni kalkınma devresinde 3 misli artmıştır.

Japon ekonomisinin hızlı kalkınmasındaki başka bir yardımcı unsur, nüfusun fazlalığıdır. Fakirlik devrinde bu, daha fazla fakirleşmenin bir sebebidir. Halbuki ekonomi gelişme yolunu tutunca fazla nüfus büyük pazar halini almış ve istihsal artmıştır. Hele İkinci Dünya Harbinden sonra gelişen sosyal adalet anlayışıyla geniş kütlelerin satınalma gücü yükselince ve buna toprak reformu da katılınca büyük sayıda yeni "müşteri" japon sanayiinin kendi kanatlarıyla uçmasını kolaylaştırmıştır.

Sonra, Japonya küçüktür. Enfrastrüktüre giden sermaye o kadar fazla değildir. Gerçi bugün Japonya bunun ihtiyacını hissetmektedir. Nitekim Sato Hükümetinin yeni yatırım programı sadece resesyona karşı tedbir getirmeyecek, aynı zamanda memleketin eskimiş bazı şebekelerini de yenileyecek, eksikliklerini tamamlayacaktır. Bir kocaman bakımsız memleket düşünüz. Bir de, nisbeten küçük, mesafeleri kışa, halkı kolay tatmin olur Japonyayı. Japonya fazla bir sermayeyle işe girişmemiştir ama, elindekinin büyük kısmını enfrastrüktüre değil sanayie yatırmıştır.

Başka bir avantaj, Japonyanın askeri masrafının olmamasıdır. Bu unsur, İkinci Dünya Harbinden sonra Almanyanın da bir mucize yaratmasında rol oynamıştır. İkinci Dünya Harbinin galipleri Japonyaya ve Almanyaya askeri masrafları yasak etmişler, aslında onlara düşünülebilecek iyiliklerin en büyüğünü yapmışlardır. Hiç bir masraf, askeri masraf derecesinde verimsiz değildir. Japonların paraları, bu özellikleri dolayısıyla sadece verimli sahalara teksif olmuş, bir yen boş yere sarfedilmemiştir.

Bir nokta daha yar. İkinci Dünya Harbi tamamile yok olmuş bir japon sanayii bıraktığı için tecrübeli işletmecilik ve kuvvetli teknik en modern âletlerle işe başlamıştır. Çok memlekette tesisler eskimiş haldeyken Japonya dünyanın neresinde en son model ve en verimli tesis varsa onu satın almış, taptaze bir ileri sanayi kurmuştur. Modernizasyon japon mallarının üstün vasıflarını sağladığı gibi maliyeti de ucuzlatmıştır. Tabii, fevkalâde canlılık devirlerinde.. Zira, aslında maliyete, kredilerin faiz masrafları binmiştir ama fabrikadan çıkan her malın hemen satıldığı günlerde modernizasyonun getirdiği maliyet düşüklüğü faizlerin masrafını rahatça karşılamıştır. Zaten resesyon gelip çatınca bu, krediyle fazla gelişmiş ve modernleşmiş bazı müesseselerin güç durumda kalmalarının sebebi de budur.

Japon endüstrisi bütün bu özelliklerin yardımıyla bugünkü dev endüstri haline gelmiştir. Devletin hiç bir kısıtlayıcı müdahalesi olmaması, buna mukabil bütün tanzim muamelesinin rekabet ve piyasa şartlarıyla gerçekleşmesi hiç aksaklık doğurmamış değildir. Çark bir çok sahada fazla hızlı dönmüş, piyasanın imkânları ve şartları her firma tarafından gereği gibi takip edilememiştir. Bunun neticesidir ki bugün Japonyada bir çok sahada sürprodüksiyon başgöstermiştir. Mesela tekstil bu sahalardan bir tanesidir. Evlerde kullanılan elektrikli eşya da kolay müşteri bulamamaktadır. Bunlara çeliği, çimentoyu, makineyi, sentetik ipliği, hatta bir ara otomobili bile dahil etmek kabildir. Zaten, bu tarz ekonomilerde daima olduğu gibi Japonyada da güç durumda olan firmalar tek çeşit mal yapan küçük veya orta firmalardır. Bunlar, eğer sürprodüksiyon kendi mallarına düşmüşse iflas tehlikesini kapılarında hissedivermektedirler. Buna mukabil devler her fırtınayı kolaylıkla atlatmaktadırlar. Tehlikeli bölgelerde istihsallerini hemen azaltmakta, yeni ihtiyaç mallarına yönelmekte, çok çeşitli dallarda faaliyet, gösterdiklerinden pir sahadaki zarar öteki sahadaki kârla kapatılmaktadır. Şimdi, Hükümetin yeni yatırım politikası satınalma gücünü arttıracağından, yani piyasaya, istihlake gidecek ek para çıkartılacağından bir çok sektördeki sürprodüksiyonun izale edileceği anlaşılmaktadır.

Japonyada, tam liberal bir ekonomide bile devletin zaman zaman müdahalelerde bulunmasına olan ihtiyaç ortaya çıkıyor. Devlet bütün ekonomiyi serbest, adeta başıbaş bırakıyor. Resesyon doğuyor. Resesyonu liberal ekonomi kendi bünyesi içinde iyileştiremiyor. Devlet, bir doktor gibi hastalığın ilacını sağlıyor, tedavisini yapıyor.

Gelecek yazı

Geyşalar nedir ve ne değildir?

da, Adalet Bakanlığı tarafından İstanbul Savcılığına, oradan da Adli Tıb Meclisine verilen bu raporun reddedilmemesi için direktifler yağmağa başlamıştır. Tesir altında bırakıldığı şüphe götürmeyen Adli Tıb Meclisi, Bayarın "kocamış"lığına karar vermiş, hattâ onun sağlık durumunu, Anaaysanın Cumhurbaşkanına tanıdığı özel af yetkisi kapsamına sokmuştur. Kocamışlık lâfına âdeta ifrit olan Bayar, böylece, kızı Nilüfer Gürsoy, özel doktoru Seyfullah Türe ve AP İktidarı tarafından bir güzelce kocaltılarak, tekrar siyaset sahnesine çıkarılmıştır. Son afla memnu haklarına da kavuşacak olan Bayar, pek yakında -Anayasanın geçici 15. maddesi kitabına uydurulduğu takdirde- tabii senatör olursa, buna şaşmamak gerekir. Zira tezgâh o yönde çalışmaktadır. Atıfete razı olmayan Bayarın, AP İktidarını bu konuda rahat bırakacağı sanılmamalıdır. Demirel İktidarı ise, burnuna uzatılan böyle bir faturayı, herhalde, görmemezlikten gelemiyecektir.

Bayar geçenlerde Bursaya bir seyahat yapmış, bunun tadı damağında kalmıştır. Şimdi, yakınlarına söylediği, bir Ege gezisi niyetidir. Bu hafta Ankarada bir AP'li şöyle dedi:

"— DP'nin başında, böyle gezen Saidi Nursi vardı. Bizim başımıza da Celâl Bayar çıkıyor. Bakalım, ne yapacağız?"

İstanbul

Vilâyete çengel

Osmanlı Devletinin bütün işlerinin yürütüldüğü tarihi Bâbıâlinin yangından sonra ikiye ayrılan soldaki binasına sığınan İstanbul Vilâyetinin mermer merdivenlerinden çıkan enine boyuna adamı kapıdaki polisler, "esas duruşa" geçerek, askerce selâmladılar. Enine boyuna adam, selâmlara, yüzünün ifadesini hiç değiştirmeden, kısa bir baş işaretiyle karşılık verdi, sağ taraftaki kapıdan yan koridora geçti, İl Genel Meclisi AP Grup odasına girdi, telefonun başına oturdu, Emniyet Müdürlüğünün telefonunu çevirdi ve karşıdakine:

"— Kaç defa söyledim, o adamı ordan alın!. Fazla ceza yazıyor, şikâyetlere sebep oluyor" diye çıkıştı.

Enine boyuna zat, İl Genel Meclisi AP Grup Başkanı Naci Onuktan başkası değildi. O anda orada hazır bulunanlar, yıllarca Önce geçmiş, olan şu sahneyi hatırladılar: Tanık ifadesini bitirmişti. Yassıada Duruşmalarının, kendine özgü davranıştan ve sesiyle 1 numaralı adamı olan Şalim Başol, sanıklara doğru döndü, cüppesinin san şeritli kırmızı yakasını düzeltirken:

"— Çöpçü Naci kim?" diye sordu.

Topkapı Olayı sanıklarından, arka iskemlelerden birinde oturmakta olan, enine boyuna biri ayağa kalktı. Yürüyüşünden bile sinirliliği belli oluyordu Daha mikrofona yaklaşmadan:

"— Ben çöpçü değilim. Ben, Temizlik İşleri Müdür Muaviniyim" dedi.

Vali Poyraz temel atıyor
Çengel atmasın da..

İl Genel Meclisi AP Grup Başkanı Naci Onukun, değiştirilmesini istediği şahıs, Kadıköyde görevli bir trafik polisiydi. Şikâyet sebebi ise, bu trafik polisinin, görevini sıkı tutmasıydı. Böylece hem görevini yapıyor, hem de AP İktidarının hazırladığı bütçenin gelir kısmı için, İstanbuldan toplanması resmen istenen 1 milyon liralık trafik cezasından hissesine düşeni doldurmağa uğraşıyordu.

Trafik polisi için Emniyet Müdürlüğüne yapılan nakil baskısının bu, ne ilkiydi, ne de sonuncusu. İstanbul Emniyet Müdürlüğünün AP'li Zat İşleri Müdürü gibi, Emniyet Müdürlüğünde çalışanların siyasi, iktisadi ve sosyal tutumlarını Emniyet Müdüründen daha iyi bilen Naci Onuk ile Daimi Encümenin AP'li üyesi -zaten İl Genel Meclisinde bütün subaşları AP'liler tarafından tutulmuş, muhalefet gruplarından bir tek kişi, hiç bir avantajı bulunmayan yerlere dahi seçilmemiştir ya.. Rauf Gürerin polisler arasında yaptırdıkları nakillerin sayısı 50'yi aşmıştı.

İstanbula bir vali

AP takımının İstanbulda idareyi ele alması, Niyazi Akının yerine gelen Vefa Poyrazla başladı.

AP'nin, Partiler Kanununa göre bulunmayan, fakat fiilen mevcut ocak teşkilâtları, Akıdan şikâyetçiydiler. Köylerine istediklerini yaptıramıyorlardı. Çünkü oy almak için büyükleri tarafından, köylerine vaadedilen tesisler hakkındaki müracaatların karar mercii "Köy Kalkınma Komitesi" idi. Teknik Üniversite profesörlerinin de dahil olduğu Komite, yapılan müracaattan ilmi yönden inceliyor, köyün gerçeklerine uygunsa kabul, değilse reddediyordu. Böylece, Vilâyetin bütçesi politik yatırımlarla çarçur edilmiyor, buna karşılık, İstanbulda, yolları parke döşeli, gerekli tesisleri işlemeye başlamış köylerin sayısı

da, artıyordu.

Vefa Poyraz İstanbula gelir gelmez, AP'liler hemen, "Köy Kalkınma Komitesi" konusunu işlemeğe başladılar. Poyrazın başkanlığında yapılan İl Genel Meclisi toplantılarından ikincisinde İstanbulun yeni Valisinin, Köy Kalkınma Komitesinin "yetkisiz bir danışma organı" olduğunu söylemesi AP'lileri tarifsiz bir sevince boğdu. Çünkü en büyük partizanlık kapısı böylece ardına kadar açılmış oluyordu.

Zaten, eğitim problemini AP'lilerin istediği gibi değil de, öğrenci sayısına ve ihtiyaç durumuna göre plânlayan Millî Eğitim Müdürü Halis Kurtça daha başlangıçta saf dışı edilmişti.

Bu arada 27 Mayıs 1960'danberi Vilâyet Özel Kalem Müdürlüğü yapmakta olan. Orhan Göktürk de Poyrazın gözüne batmağa başlamıştı. Çalışkanlığı, dürüstlüğü ve tarafsızlığı ile tanınan Orhan Göktürk de bu "furya" arasında görevinden uzaklaştırıldı.

"Bursa İstanbuldan büyüktür" vecizesinin yaratıcısı Vefa Poyrazın hangi ölçüye göre İstanbul Valiliğine getirildiği gün geçtikçe belli oluyordu. Zaten Vilâyet muhabirleri, yeni Vali ile ilk konuşmalarının, otomobilde hazırlanmış yazının okunması suretiyle olduğunu görünce haber kapılarından birinin daha kapandığını anlamışlardı. Poyrazın durumu, bir süre önce İstanbulun nâzım plânı için yapılan toplantının -sonunda da ortaya çıkmıştı. Poyraz, varılan kararları kendisinden soran Vilâyet muhabirlerine aynen şunları söylemişti:

"— Toplantıda, hazırlanacak plânın icrasının ve finansmanının temini için Hükümete tasdik ettirilmesi fikri doğdu."

Bu parlak fikrin kimin tarafından ileri sürüldüğü doğrusu merak konusu oldu. Çünkü, her biri en az dört yıldır Vilâyet - Belediye sahasında çalışan muhabirler, değil İstanbulun, İstanbuldaki bir arsanın parselasyon plânının bile İmar ve İskân Bakanlığı, yani Hükümet tarafından tasdik edilmeden yürürlüğe giremiyeceğini biliyorlardı. Fakat Poyrazın bu sözleri gazetelerde yer almadı. Çünkü, muhabirler sözleri olduğu gibi yazsalar, "Vali sizi atlatmış. Kaç yıldır Vilâyet - Belediye muhabirisiniz. Nasıl olacağını öğrenemediniz mi?" diye alay konusu olmaktan çekmiyorlardı.

"Vali böyle söyledi ama, doğrusu şöyle olmalıydı" diye yazmak da "haberlerde yoruma kaçmamak" prensibine aykırıydı. Bu yüzden konuşma, gazeteciler arasında bir kaç espriye yol açmaktan başka işe yaramadı.

Bu ne perhiz..

Poyraz, göreve başladığının ertesinde, makam odasının iki giriş kapısına da, üzerlerinde "Meşgul" yazılı iki lâmba koydurtmuştu. AP Grup Başkanı ile Encümen üyeleri odasına girdiği zaman "Meşgul" lâmbası daha uzun yanıyor ve odaya kimse giremiyordu. AP'nin, seçildiği halde kanunu bilmediği için Belediye Başkanı olamayan milletvekili hukukçusu Nuri Eroğan da Poyrazın sıkıfıkı ziyaretçilerinden biri oldu!.

Bütün bunlar olup biterken, Yalovanın Çınarcık Köyü ile yanındaki köylere ait elektrik projelerinin tasdik işlemi tamamlanmıştı. Projenin gerçekleştirilmesi 40 bin liraya mal olacaktı. Çınarcık ve civar köy halkının yaptığı müracaat "Özel İdarede para bulunmadığı" gerekçesiyle reddediliyor, civar köylerin bir süre daha karanlıklar içinde kalacağı gerçeği de böylece ortaya çıkıyordu. Halbuki Çınarcık ve civarı turizm için en elverişli bölgelerden biriydi.

Özel İdarede para yoktu ama, bazı özel arzular için para bulmak pekâlâ mümkün oluyordu. Bunun en yeni örneği, yıllardânberi hiç bir vali gitmediği için unutulan Florya Köşkünün tamiri konusudur. Yalovadaki lojmanı beğenmediği için yazı Floryada geçirmek isteyen Poyraz, köşke tamir koydurdu. Köşkün tamiri için harcanacak para tam 40 bin lira tutuyordu. Yani bu para ile Çınarcık civarı pekâlâ elektriğe kavuşabilirdi.

Anlatılanlar, AP takımı tarafından İstanbulda sahneye konulan partizanlık oyununun sadece küçük bir parçasıdır. Köprülerin altından geçecek yeni sular, önümüzdeki günlerde herhalde yeni şeyler getirecektir.

(AKİS: 231)

İdare

Ya, bunun adı nedir?

Haftanın başında gazeteleri karıştıranlar, artık pek alışık oldukları bir haberle karşılaştılar ve belki, başlık hariç, haber metnini okumadılar bile. Danıştay yine, bir eski Genel Müdür hakkında "tehir-i icra" karan vermişti: Selâhattin Babüroğlu hakkında!

Ne yazık ki devr-i Süleymanda "tehir-i icra" kararları ahval-i âdiyeden olmuştur. Gün geçmemektedir ki bir genel müdür hakkında bu iktidarın aldığı nakil veya azil kararı durdurulmasın. Ama AP İktidarı, bu kararların ciddiyetine halel getirmek, Danıştayın varlığına gölge düşürmek için elinden geleni yapmaktadır.

Şimdi Danıştay, kararın iptali için yapılan talebi incelemeye başuyacaktır. Bu meselede diğer tehir-i icra kararlarına göre değişiklik, Babüroğlunun yumuşak veya sert mücadelede daha kararlı ve daha inatçı olmasıdır. Babüroğlu, "Hukukun üstünlüğünü ispat amacıyla hiç bir şeyden yılmayacağım. Kanun bana, görevime dönme hakkı tanırsa, döneceğim" demekteydi. Şimdi, Babüroğlunun görevine dönmesi ve AP'nin muhtemel engellemeleriyle karşılaştığı takdirde ise şahsiyetini ve üslûbunu ortaya koyması beklenmelidir. Babüroğlu çetin cevizlerdendir.

Netice merak edilmektedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

İngiltere

Tepeden inme

Geçtiğimiz Mart ayında yapılan genel seçimlerde yüzü aşkın bir çoğunluk kazandıktan sonra Avam Kamarasında rahat bir saltanat süreceğini sanan İşçi Başbakan Wilson, herhalde şimdi, o zaman duyduğu rahatlık duygusunun ne kadar geçici olduğunu bütün;açıklığiyla anlamış olsa gerektir. Gerçekten, Mart sonundan buyana köprülerin altından akan sular ingiliz politika hayatını epeyce karıştırmış bulunuyor. Bunun sonucunda, bugün Wilson, iktidarının en çetin günlerini yaşamaktadır.

Bir kere, geçen ay patlak veren deniz işçileri grevi hâlâ, ufukta hiçbir çözüm ümidi görünmeden devanı edip gitmektedir. Başbakan Wilson, deniz adamlarının isteklerini olduğu gibi kabul etmenin İşçi hükümetin fiyat ve ücret politikasına büyük bir darbe olacağını düşündüğü için, işçilerden çok işverenlerden yana bir tutum içindedir. Bilindiği gibi, bu politika, sterlinin şu sırada hâlâ sallantıda olan delerinin korunabilmesi için, yıllık ücret ve fiyat artışlarının yüzde 3'-Lin üzerine geçmemesini öngörmekledir. Eğer deniz adamlarının istekleri kabul edilecek olursa, bu artık yüzde 5'in bile üzerine çıkacaktır.

Ancak, tarafların uzlaşmaz tutumu yüzünden uzayıp giden deniz işçileri grevi, önceki hafta İşçi hükümet içinde önemli bir parçalanmaya yol açmış bulunuyor. Wilson'un izlediği fiyat ve ücret politikasının işçilerin çıkarlarını korumadığını ileri süren Teknoloji Bakanı Franc Cousins, önceki haftanın sonunda kabineden istifa etmiştir. Avara Kamarasına girmeden önce taşıt İşçileri Sendikasının Genel Sekreteri olan Cousins'm şimdi gene aynı göreve dönmesi ve işçiler arasında Wilson'a karşı başlayan hoşnutsuzluk akımının önderliğini ele alması beklenmektedir.

Hanoi nerede, Londra nerede?

Uzun süredir izlediği istikrar politikasının .Wilson'u günün birim de sendikaların hoşnutsuzluğuyla karşıkarşıya bırakacağı zaten biliniyordu. Bu bakımdan Cousins'ın davranışı pek çokları için sürpriz olmamıştır. Ancak, bunun hemen peşinden patlak veren ikinci bir isyan hareketi herkesi şaşkınlık içinde, bırakmıştır.

İşçi Partisi içinde Wilson'a karşı girişilen en önemli ayaklanma diye nitelendirilebilecek ikinci olay, Vietnam yüzündendir. Başkan Johnson'un Kuzey Vietnama yapılan, hava akınlarını şiddetlendirmek kararını alması ve bombardımanların Hanoi ile Hayfongun çok yakınlarına kadar yaklaşması, İşçi Partisinin sol kanadını çok kızdırmıştır. Bu kızgınlık yüzündendir ki, sol kanat milletvekilleri, Wilson'dan, İngilterenin Birleşik Amerika'nın Vietnam politikasını beğenmediğini söylemesini istemişlerdir. Sterlinin değerini koruyabilmek için amerikan hazinesinin eline bakan Wilson, Başkan Johnson'u kızdıracak böylebir davranıştan dikkatle kaçınmış, ancak partisinin bölünmesini önlemek amacıyla, Hanoi ile Hayfonga yapılan hava akınlarını uygun görmediğim belirten bir yuvarlak konuşma yapmaktan da kendini alamamıştır.

Ancak Wilson'un yaptığı bu yuvarlak konuşma kimseyi memnun etmemiştir. Beyaz Saray bunun, İngilterenin tutum değişikliği yapacağını gösteren ilk belirti olmasından korkmuş, İşçi Partisinin sol kanadı konuşmayı fazla telifçi bulmuş. Muhafazakâr Parti de Hanoi ve Hayfongun bombalanmasına karşı olduğu için Wilson'a yüklenmeye başlamıştır. Bilindiği gibi, Muhafazakâr Parti, Vietnam konusunda Birleşik Amerikanın kayıtsız şartsız desteklenmesi taraflısıdır.

Barışa giden yol

Bütün bu gelişmelerden sonra,Vietnam konusu hem İşçi Partisi, hem de Muhafazakârlar tarafından önceki hafta Avam Kamarasına getirilmiştir. Tam bu sırada, Fransız Başbakanı Pompidou ile Dışişleri Bakanı Couve de Murville de ingiliz" yetkilileriyle görüşmeler yapmak üzere Londrada -bulunuyorlardı. Londra ile Parisin Avrupa savunmasından Ortak Pazara, atom denemelerinden Vietnama kadar her sorunda taban tabana âykarı görüşlerde olduğu bilindiği için, zaten kimse bu görüşlerden büyük sonuçlar beklemiyordu. Nitekim böyle düşünenler haklı çıkmış ve Pompidou ile Murville iki günlük Londra gezisinden Manşın iki yakasını hiçbir noktada birleştiremeden geri dönmüşlerdir.

Avam Kamarasında yapılan Vietnam görüşmelerine gelince; Muhafazakâr Partinin amerikan politikasının kayıtsız şartsız desteklenmesini isteyen önergesi İşçi Partisinin oylarıyla hemen reddedilmiştir. Fakat hükümetin şimdiye kadar izlenilen Vietnam politikasının onaylanması yolunda verdiği önergeye sıra gelince, otuz kapar işçi milletvekili oylarını bu önergenin de aleyhinde kullanmışlardır. Siyasal gözlemcilere göre, eğer Wilson biraz atik davranmayıp Avam Kamarasındaki görüşmelerin hemen öncesinde Vietnam konusunu konuşmak üzere yakında . Moskovaya gideceğini açıklamasaydı, bu otuz kişiye daha başları da katılacaktı.

Wilson'un Moskova yolculuğu, maalesef, hiç bir soruna ışık tutmadan sonuçlanmıştır. Wilson'un unutmaması gereken husus, Vietnamda barışa giden yolun Moskova'dan çok Washington'dan geçtiğidir.

Tül i'd en haberler

İhtilâller eskiyor

Temmuz, bir bakıma ihtilâl ayıdır. Onun için, Temmuz ayında birçok memleket, ihtilâllerle değişen rejimlerinin bayramını kutluyor. Geçtiğimiz hafta, Fransanın ulusal bayramıyla Irak ihtilâlinin yıldönümü aynı güne rastladı. Fransanın güzel sefiresi kokteyl saatinde, ıraklılar da akşam yemeğiyle misafirlerini ağırladılar, tebrikleri kabul ettiler. Fransız Büyük Elçiliğinin güzel bahçesinde başkent sosyetesinden politik diplomatik, sosyetik bir kokteyl dalgalandı. O gün Mecliste Yassıadalıların, örtülü ödenek borçlarının affi çıkmıştı. Birçok politikacının yüzünde bu affın yankıları vardı. Kiminin gözünün içi gülüyor, kimi kürsüde söyliyemediklerini kokteylde anlatıyor, kimi de akşam saatinde Atatürk Bulvarında yürüyüş yapan Mehter Takımıyla "Tanrı Türkü Korusun" pankartını taşıyanların yorumunu yapıyordu. Bu politika konuşmaları olmasa, doğrusu, kokteyller çok daha sıkıcı olacak.

Fransız Büyük Elçiliğindeki kadınlar birbirinden şıktı. Hepsi şifonlar, emprimeler içindeydi. Kimi şapkalı, kimi şapkasızdı. Yalnız, Dışişleri ailesinin kadınları biraz yorgun ve şaşkın görünüyor lardı. Durmadan misafir ağırlamak 'kolay değil, denilecek ama, sebep bu değildi. Şaşkınlığın sebebi, İhsan Sabri Çağlayangilin, başkâtip ve müsteşarlarla ilgili kararnamede yaptığı değişiklikti. Genel müdürler, bir süre sonra çıkacak elçiler kararnamesinde başlarına geleceği düşünerek, arpacı kumrusuna dönmüşlerdi. Irak Büyük Elçiliğinde de gecenin başlıca konusu buydu.

Tanışma çayı

Dışişleri ailesinin 1 numaralı kadını **Bn. Çağlayangil**, 2 numaralı kadını **Necla Kuneralp** şerefine bir çay verdi. Bakanlığın bütün kadınları bu çayda yer alarak, yeni Sekreterin eşini tanıdılar. Necla Kuneralp çok güzel de değil, çok şık da değil. Hattâ, moda ile pek ilgisi olmadığı da söylenebilir. Fakat hoş kadın. Samimi, kendine güvenen, yerini dolduran bir hali var. Kocası Kuneralp de öyle. Elinde bastonu, kokteyllerde, yemeklerde ayağı hafifçe aksayan bir Genel Sekreter. Fakat kafası hiç aksamıyor. Bastonuna dayansa da, rahat, dimdik bir adam, çetin ceviz cinsinden bir diplomat.

Tanışma çayı münasebetiyle, Hariciye Köşkünün terasında başkent sosyetesinin en güzel kalabalığı toplandı ve çay boyunca son kararnamenin dedikodusu yapıldı.

Gönüllerde yatanlar

Alman Dışişleri Bakam Schröder ile gelen Bonn Büyük Elçimiz **Ziya Müezzinoğlunu** görenler hemen bazı sorulara takıldılar: Müezzinoğlu acaba Bonn'a dönecek mi, yoksa yerinde mi kalacak? Değişirse, yerine kim gidecek? Dışişleri Bakanlığının yıldız diye tanınan genel müdürleri arasında gönlünde Bonn Elçiliği yatanları tanımayan yok. Fakat Ziya Müezzinoğlunu Bonn'dan yolu geçen AP milletvekilleri ve senatörleri de çok methediyorlar. Bu balomdan, değişmesi o kadar kolay görünmüyor. Çünkü elçilik bekliyen çok olsa bile, elçi niteliğini taşıyabilenler azınlıkta ve Bonn Büyük Elçiliğine aday bulmak da hayli güç.

Ah bu övünmeler!

İstanbul sosyetesinin şimdi koyu AP'li olan kadınlarından, eski bir Bakan eşi, bugünkü Başbakakan, vaktiyle kocasının maiyetinde çalıştığını söylemekle pek övünüyor. Hattâ, övünmekle de kalmayıp, AP'nin başıyla bazı çevreler arasında bir köprü kurmağa çalışıyor. Ama, köprülerin altından seller geçmiş. Bazı çevreler bu gayrete fena halde kızmışlar. Eski Bakan eşi İsayı da, Musayı da memnun edememiş, müthiş sinirliymiş, diyorlar. İsmim yazmağa lüzum var mı acaba?

Gönül kimi severse

Gölbaşında yapılan bir otel baskını, diplomatik çevrelerin doğulu kanadım biraz karıştırdı. Kavaklıderede görevli bir başkomiserin es-

Necla Kuneralp, Yasemin Bankaya ve Lâle Kura
Dişi bir üçgen...

Lâle Kura ve Kebap Kolay, ıraklı misafirleri gezdiriyorlar

Bazan talihti misafir umduğundan da iyisini bulur!

mer ve sarili kadınlar arasında çok süksesi olduğu anlaşılıyor. Gönül kimi söverse güzel odur, değil mi?

Yeşilköy kıyılarında sırtaki

Yeşilköy Diskoklüp açılalı çok olmadı, fakat Yeşilköylülerin günlük hayatında artık iyice yer aldı. Floryadan, Yeşilköyden, Ataköyden birçok gruplar geç saatlere kadar sırtakiler oynuyorlar, güneşi sırtakilerle selâmlıyorlar. Cuma akşamları da **Ruhi Su** gelip sazıyla türküler söylüyor. Türkü geceleri klübün kalabalığı mahalli rengini değiştirip, Ruhi Sunun hayranlarıyla biraz daha genişliyor. Bu klüpte pantalon modası çok revaçta. Şıklığıyla dikkati çeken kadınların başında da **Bn. Hakko** geliyor. **Vitali Hakko** ise modern danslarda delikanlılarla boyölçüşüyor.

Şıklar moteli

Geçtiğimiz hafta içinde Bayramoğlu moteli açıldı, İstanbuldan, Ankaradan birçok gruplar biraraya geldiler. Kâzım Taşkentin kulakları çınlatıldı. Taşkent vaktiyle bu çıplak kıyıları parselleyip, bu mahalleyi kurduğu zaman, acaba bu kadar sosyetik bir yer olacağını düşünmüş müydü?

Bu yaz şıklık bakımından en hızlı yerlerden biri Bayramoğlu, denilebilir. Şıklığı ve güzelliğiyle dikkati çeken kadınlar arasında da **Günseli Tunca** -Mahkeme kararıyla **Başar** soyadına döndü artık- ve **Suzan Pısak** geliyor. Bu iki kadın, Bayramoğlunun sahibi sayılır. Zira bütün yazlarını orada geçiriyorlar.

"Bu şehri İstanbul ki..."

Yaz aylarını İstanbul dışında geçirmeğe sosyetenin bile gönlü razı olmuyor. Kış sporlarını İsviçrede yapanlar, Avusturyaya gidenler bile deniz mevsimini İstanbulda geçirmekten hoşlanıyorlar. Kimi Adâda, kimi Modada, kimi Boğazda, fakat hepsi İstanbulda. Divan şairi, "Bu şehri İstanbul ki..." sözünü boşuna söylememiş. **Ferhunde** ve **Natuk Birkan** İstanbula dönüp, Sedef adasının tadını çıkarmağa başladılar. Bütün büyük elçilerimiz tatillerini burada geçiriyorlar. Cote D'Azur devri artık geride kaldı. **İsmail Ağar** bile altı yılın hasretini çıkarmak için yaşıyla ters orantılı günler yaşamağa başladı. Handan Aksu, kocasıyla birlikte yaptığı ücüncü balayı yolculuğundan sonra Bebek koyundaki kayak yarışlarına başladı.

Elveda sultanlık!

Genç mali müşavir ve sosyal sigorta uzmanı Muhtar Sunar nihayet evlendi. Nikâh töreninde çok kalabalık bir dost ve arkadaş topluluğu hazır bulundu. Tarafların şahitliklerini Ziraat Bankası Müdürü Fikret Alptekin ile Kevni Nedimoğlu yaptılar. Berrin Sunar gerçekten güzel bir gelindi.

Gelen memnun, giden memnun

Dışişlerinin yabancı misafirleri bu sıralarda çoğaldığından -ıraklılar, almanlar, italyanlar geldi, rumenler ve bulgarlar geliyorlar hariciyeciler ve eşleri yaz sıcağında biraz fazlaca yoruluyorlar ama, misafirler de ağırlanma tarzlarından dolayı gayet memnun ayrılıyorlar. Bunun başındaki sebep, Çağlayangüle eşinin iyi evsahibi olmaları. Ondan sonra, misafirlere de doğrusu yol, usul bilen mihmandarlar veriliyor. Halûk Kura ve eşi, Talât Kulay ve eşi, ıraklılar üzerinde mükemmel intiba bıraktılar. Misafir Başbakanın eşi sadece arapça konuştuğu için **Rebap Kulay** kendisinden hiç ayrılamadı. Schröder'ler de Protokol Genel Müdürüyle **Lâle Kurayı** pek beğendiler.

Kuralar, yeni gidecek Büyük Elçilerin başında bulunuyorlar. Genç ve yakışıklı bir çift olarak Türkiyeyi temsil edecekler. Kulaylar ise şimdi, protokol stajlarım tamamlar gibi görünüyorlar. Onların da Dışişlerinin göz dolduran bir çifti olduğu muhakkak.

SOSYAL HAYAT

Dernekler

Atatürk günü

Genç adam, mikrofonu eline aldı, ateşli, heyecanlı bir sesle konuşmağa başladı:

"— Atatürk, bundan tam otuziki yıl önce Kızılcahamama gelmiş, bize bazı direktifler vermişti. Otuziki yıl sonra, bugünü Kızılcahamamlıların bayramı olarak ilân etmemizin sebebi, Kızılcahamamlıların ve aydın türk kadınlarının, bu direktifler üzerinde canlı bir şekilde birleşerek çalışmalarım ve turistik Kızılcahamamın kalkınmasına yardımcı olmalarım sağlarken, büyük Atayı her yıl özel" bir şekilde anmaktır. Böyle bir günde biz, uzun konuşmalar yerine, herkesin katılacağı bir açık oturum düzenlemek istedik. Bugünü daha iyi bir şekilde nasıl kutlayabiliriz? Bugün için neler yapabiliriz? Bunu, daha çok misafir ve yerli aydın kadınlarımızın ağzından duymak istiyoruz."

Genç adam, mikrofonu yanındaki yeşil tayyörlü genç kadına uzatırken, bir soluk etrafına bakındı.

Olay, geçtiğimiz haftanın sonunda, Cumartesi günü, Kızılcahamamda, Toleyis otelinin bahçesinde geçti. Büyük bir kadın ve erkek topluluğu, o gün, Kızılcahamam Kaymakamı Vedat Okayın düzenlediği törene katıldıktan sonra, açık oturuma katılmak üzere 'otelde biraya gelmişti. Konuşmacı, Ortaokul Müdür Yardımcısı Ergin Yürüten idi. Daha Önce, Atatürkün ilk durak yeri olan PTT binası önünde başlıyan ve Atatürkün 'Soğuksuda dinlenmiş olduğu çam alanda biten törende Kaymakam, Turizm Derneği Başkanı Mürteza Yıldız, CHP'li Belediye Başkanı Ahmet Özbek konuşarak, günün önemini belirtmişler. Ortaokul öğrencilerinden bir grup ise, Atatürk Oratoryosundan parçalar okuyarak, halkı coşturmuştu.

Atatürk ve Satı Kadın

Atatürkün Kızılcahamamı ziyareti iki yönden büyük önem taşımaktadır. Birincisi, Atatürk bu ziyaretinde Satı Kadını tanımış ve onu milletvekili yapmağa karar vermiştir. Satı Kadının hikâyesi gerçekten ilginçtir ve Atatürkün, bir köylü kadını sadece sembolik olarak seçmediğini, ondan neler beklediğini göstermektedir. Çünkü Satı Kadın, öyle, sıradan bir kadın değildir. Köyünün en atılgan, en cesur kişilerinden biridir. Satı Kadın, Türkiyenin ilk kadın muhtarıdır ve bu mücadeleyi kendi kendine vermiş, kazanmıştır. Atatürk, Satı Kadının ismini ilk defa bu vesileyle duymuştur. Kızılcahamamın Kozan köyünde oturan Satı Kadın, muhtarlığa adaylığını Koyduğu zaman, bir kadının muhtarlığa adaylığını koyması köyde taassupla karşılanmış, fakat Satı Kadın bu isteğinde direnmiş ve kazanmıştır. Atatürk Kozan köye uğradığı zaman da öne ilk atılan, kendini ve köy halkını Ataya takdim eden, Satı Kadın olmuştur. Anlatıldığına göre, Atatürk köyde fazlaca kalmıyacakmış, fakat Satı Kadın,

hiç olmazsa bir. tas ayran içmesi için ısrar etmiş. Sonra da, Atatürke ikram ettiği ayran kabından önce kendisi içmiş, sonra kabı Ataya uzatmış. Atatürk gülmüş ve ayranı içmiş.

Aynı yılın Aralık ayında türk kadım seçme ve seçilme hakkına kavuşmuş ve Satı Kadın, Türkiye Büyük Millet Meclisine girmiştir.

Atatürk ve eğitim

Atatürkün Kızılcahamama gelişinin bir başka önemi de, o zamanlar "Öksüzler Yurdu" olan bugünkü Yetiştirme Yurdunu gezmesi ve kendisinin, çocukların eğitimine' verdiği önemi bir kere daha, topluluk önünde belirtmesidir.

Ortaokul Müdür Yardımcısı Ergin Yürütenin mikrofonu verdiği yeşil tayyörlü genç kadın, Çocuk Sevenler Derneği Başkanı Sevinç Vural idi. Sevinç Vural da tıpkı Ergin Yürüten gibi gerçek atatürkçülüğün Atanın yolunda yürümek. Atanın Özlediği türk toplumunu yaratma hususunda çaba sarfetmek olduğuna inanmaktadır.

Sevinç Vural, Kızılcahamamlı aydın kadınların, Atatürkün, üzerinde bu kadar önemle durduğu eğitim ve çocuk konusunda birleşerek çalışmalarını, bir dernek kurmalarını istiyerek, sözü, Çocuk Sevenler Derneği yönetim kurulu üyesi Jale Tulgaya verdi. Avukat Jale Tulga da Atatürke lâyık olmanın bir tek yolu bulunduğunu belirterek, yetişkin kadının eğitimi üzerinde durdu ve:

"— Satı Kadını TBMM'ne gönderen Atatürk,1966 Türkiyesinde okur-yazar olmıyan, hâlâ çarşafa giren kadın bulunduğunu, bunların sayılarının gitgide arttığını görseydi, muhakkak çok üzülürdü. Atatürkü seviyorsak, onun eserini yaşatalım" dedi.

S i N E M A

Türkiye

Ve minelgaraip...

Geçen iki hafta boyunca Dışişleri Bakanlığının bir dairesi sık sık gazetecilerin uğrağı oldu. Ama gazeteciler ne türk - yunan ikili görüşmeleri, ne ikili anlaşmalar, ne de sıklaşan dış ziyaretçiler konusunda bilgi almak için eşik aşındırıyorlardı. Hattâ aradan birkaç gün geçince artık bu ziyaretler ciddiyetini bile kaybetmiş, bir alay konusu olmuştu. j Dışişlerinde başka işler için fır dönen gazeteciler, arada bir rahat nefes almak için bir dairenin kapısından uzanıp "Nasıl, müşteri çıktı mı?" diye sormayı ihmal etmiyorlardı. Bu masum soru ise ilgili kişileri çileden çıkarmağa yetiyordu. Çünkü ilgili kişilerin bekledikleri gazeteciler değil, gazetecilerin "müşteri" diye adlandırdıkları sinemacılardı. Evet, sinemacılar! Belki, "Dışişlerinin müşterisi sinemacılar da nasıl şeymiş?" diye sorulacaktır ama, mesele hiç hilâfsız, buydu.

Hikâye, geçen ayın Sonlarında en ciddi, en ağırbaşlı bir şekilde başladı: 22 Haziran tarihli Resmî Gazeteyi açanlar, ikinci sayfada bir eksiltme ilanı gördüler. İlânın birinci maddesinde "yurt dışındaki işçilerimize gönderilmek üzere aşağıda isimleri yazılı türkçe filmlerden birer yeni kopya kapalı zarf usulü ile satın alınacaktır" denilip, on yerli filmin adı sıralanıyordu: "Ayşecik"-II, "Turist Ömer"li, "Aslan Marka Nihat'lı... "muhammen bedeli" 50 bin türk lirası olan on film...

İlânı gören veya işiten gazeteciler, bu işte, bir acayiplik olduğunu sezdiler, durumu bir de filmcilik işleriyle uğraşanlara sorunca, tahminlerinde yanılmadıklarını anladılar. Ondan sonradır ki, gazetecilerin, Dışişleri Bakanlığının ilgili dairesine ziyaretleri ve soruları başladı: Filmleri kim seçmişti? Neye göre seçmişti? Filmler ne amaçla kullanılacaktı? Yalnız kopya bedeli 3-4 bin lira olan filmin işletmesini hangi akıllı sinemacı bin liraya verecekti? Sonra da, bu eksiltme ilânını hazılıhyan aklıevvelleri büsbütün şaşırtan soru geliyordu: Değişik şirketlerin malı olan, her birinin mülkiyeti tek bir kimseye ait bulunan bu on ayrı filmin eksiltmesi nasıl yapılacaktı? Öyle ya, bunun, meselâ bir resim sergisindeki on ayrı ressamın tablosunu satın almak için eksiltme yapmaktan farkı yoktu. Böyle bir şey nasıl akla bile gelmezse, filmler için de durum ayniydi. Ama Dışişleri Bakanlığı, Resmi Gazetede devlet dairelerinin sık sık rastlanan "et alınacaktır", "sebze alınacaktır", "gübre alınacaktır" ilânları gibi "film alınacaktır" ilanıyla mizah yazarlarına yeni bir malzeme sağlama peşindeydi.

Godot'yu beklerken

Gazetecilerin bu ve buna benzer- soruları, ilgili dâirenin ilgili kişilerini kuşkulandırdı ama, bunların yine de meselenin tam olarak farkına vardıkları söylenemezdi. Film lerin niye bu şekilde eksiltmeye çıkarılamıyacağını hâlâ anlamışa ben zemiyorlardı. Ancak mesele gazete sütunlarına dökülünce, Yeşilçamın pek bol olan dedikodu ve çamur atma alışkanlığı işe karışınca ve eksütmenin iptali için Bakanlığa telgraflar çekilince ayaklar suya erdi. Bu defa, böyle durumlarda hemen her vakit yapıldığı gibi, sorumluluk başka yerlere, başka kimselere atılmağa çalışıldı: Aslında Dışişleri Bakanlığının bu işle ilgisi yoktu da... Buna ayrılacak tahsisat ancak Dışişleri Bakanlığında olduğu için

İhale kanununa göre...

Eksiltmenin yapılacağı 11 Temmuza kadar ilgili kimselerin yürek çarpıntısı durmadı: Eksiltme için başvuran çıkacak mıydı, çıkmıya-

cak mıydı? Bu soru, zihinleri durmadan uğraştırdı. Tabii bunun yanısıra, "ah, keşke kimse müracaat etmese de, şu eksiltme kendiliğinden suya düşse" duası da eksik değildi. İlgili kimselerin yüreği yalnız bir kere hopladı: İhale saatinin sona ermesine yakın, bir sinemacı gelmişti! İlgililer biraz merak, daha çok da endişeyle bu sinemacıyı süzmeğe bağladılar: her şey kendi kendine kapanıp gitmek, üzereyken bu da nereden çıktı, gibilerinden birbirlerine baktılar, ama endişeleri fazla sürmedi. Çünkü gelen sinemacı eksiltmeye filân girecek değildi. Aksine, eksiltmenin yapılmaması için kollarını sıvayıp, gazetelerin okuyucu sütunlarına uzun uzun mektuplar gönderen bir yönetmen - yapımcıydı. Sordukları da, gazetecilerin daha önceki sorularından başka bir şey değildi. İlgili kimseler rahatladılar. Sinemacının aldığı cevap da gazetecilerinkinden farklı olmadı: Aslında Dışişleri Bakanlığının bu işle ilgisi yoktu... Buna ayrılacak tahsisat yalnız Dışişlerinde bulunduğundan... İhale kanununa göre...

Festivaller

Altın Ayıyı paylaşanlar

16. Uluslararası Berlin Film Festivali, daha festival başlamadan önce yapılan tahminlere uygun olarak sonuçlandı. Festivalin "favorisi" olarak ileri sürülen "Cul-de-sac - Çıkmaz" ile "Masculine - Feminin - Erkek - Dişi" arasındaki çekişmeyi birincisi kazandı. Polonyalı yönetmen, Roman Polanskinin İngilterede çevirdiği ve festivale bu ülke adına katılan "Çıkmaz", gangsterlerle yüksek sosyete mensuplarının karıştığı bir "cinayet komedisi"ydi. Ancak "Çıkmaz"ın, büyük ödül olan "Altın Ayı"yı almasına rağmen, sinema dünyasında "Sudaki Bıçak" ve geçen Berlin Festivalinde' ödül kazanan "Tiksinti"yle ün kazanan Polanskinin eski başarılarına erişemediği, festivali izliyen eleştirmecilerin dikkatini çekti.

"Çıkmaz"ın karşısına "Erkek-Dişi" filmiyle çıkan ve geçen yıl Berlin Festivalinin ödülünü kazanmış olan fransız yönetmen Jean-Luc Godard bu defa sadece Jean-Pierre Leaud sâyesinde en iyi oyuncu ödülünü, bir de Batı Berlin şehri büyük ödülünü kazanmakla yetindi. Herkesi memnun etmeği bir görev bilen Berlin Festivali jürilerinin geleneğini bozmıyan bu yılki jüri, öbür ödülleri de hemen her ülkeyi mükâfatlandıracak şekilde dağıttı. En iyi kadın ödülü amerikalı yıldız Lola Albright'a verildiği gibi, Leaud'nun yanısıra isveçli oyuncu Lars Passgard'a da "Jakten - Av" filmindeki oyunu için özel bir Gümüş Ayı sunuldu. Berlin Festivallerinin gedikli ödül kazanıcılarından biri olan hintli yönetmen Satyajit Ray, bu yılki festivale katılan "Hayak - O kadın" ve bütün filmleri için jüri özel ödülünü aldı.

En iyi kısa film ödülü kutupkâşifi Knud Rasmussen'in hayatını anlatan "Knud" adlı Danimarka filmine, Gümüş Ayı ise Guy de Maupassant'ın bir hikâyesinden filme alınan fransız filmi "Rosalie"ye verildi. İngilizlerin festivale "Çıkmaz"-la birlikte yolladıkları,"Georgy Girl" Uluslararası Katolik Ofisi ödülünü alırken, Batı Almanya Protestan Klisesinin film jürisi de kendi ödülünü genç fransız yönetmen Edouard, Luntz'un ilk uzun filmi "Les coeurs verts - Taze Gönüller"e verdi. Uluslararası Sinema Eleştirmecileri Birliğinin ödülü ise Florestono Vancini'nin "Le stagioni del nosoro amore - Aşkımızın Mevsimi" filmine gitti.

Sürprizler

Aslında festivalin sürprizleri ve en ilgi çekici filmleri resmî ödüller listesinde yer alan bu filmler değil, küçük ülkelerden gönderilen filmlerdi. Bunlar arasında özellikle İsrail, İran ve Yunanistanı temsil eden filmler dikkati çekiyordu. İsrail festivale, yönetmen Amos Ettinger'in "beatnik"leri konu alan "Elath Serserileri"ni göndermişti. Ettinger'in filmi, İsraili bedavadan dolaşmağa gelen ve yurdumuzda nicelerine rastladığımız kılıksız "turistler"in, Kızıl Denizin ve güneşin çekiciliğine kapılarak bunlardan bir türlü ayrılamamalarını anlatıyordu. Ettinger'e göre, "beatnik'ler bir çeşit "modern saz şairleri"ydi.

İranlı yönetmen Hacir Darvuşenin "Vali Uftad Moshelga" adlı filminin konusuysa bambaşkaydı. Genç yönetmen, endüstrinin gelişmesiyle birlikte bu ortaçağ yapılı ülkedeki kadınların dünya görüşünün yavaş yavaş nasıl değişmekte olduğunu ortaya koymağa çalışmaktaydı.

Yunanlı yönetmen Kostas Manusakisin "O fovos - Korku" adlı filmi, sık sık işlenmiş bir konuyu yeni bir şekilde ele almasıyla dikkati çekmekteydi. Bir cinsî sapığın, genç bir kızın ırzına geçtikten sonra, yakalanma korkusuyla kızı öldürmesiyle filmine başlıyan Manusakis giderek, herkesi saran korkunun psikolojik çözümlemesine girişiyor, 'filmine klâsik bir trajedi havası kazandınyordu.

Bütün ağrılara karşı...

BOYUN TUTULMASI

BAŞ AĞRISI

DİŞ AĞRISI

LUMBAGO

SİYATİK

ROMATİZMA

ADALE AĞRISI

BAŞ - DİŞ
NEZLE
GRİP
GRİPİN
KININLI
GRİPİN
GRİPİN

Fazla yorgunluktan ve soğuk algınlığından ileri gelen ağrılara karşı GRİPİN faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, sinir, lumbago ve romatizma ağrılarını teskin eder. GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

GRİPİN